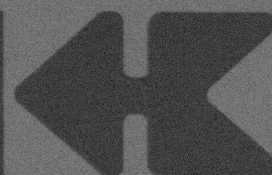

MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING

NAVORSINGS- EN
STUDIECENTRUM
VOOR DE GESCHIEDENIS
VAN DE TWEDE
WERELDOORLOG

Nr. 3 - juni 1970

JOZEF II STRAAT 67a - 1040 BRUSSEL - TEL. 13.65.50

Ministerie van Nationale Opvoeding en van Nederlandse kultuur
Ministerie van Nationale Opvoeding en van Franse kultuur

NAVORSINGS- EN
STUDIECENTRUM
VOOR DE GESCHIEDENIS
VAN DE TWEEDE
WERELDOORLOG

MEDEDELINGEN

Nr. 3 - juni 1970

Brussel

INHOUDSTAFEL

Biz.

WERKZAAMHEDEN VAN HET CENTRUM

A. Enquêtes, kommissies, betrekkingen met het buitenland	
1. Wetenschappelijk Comité	3
2. Bureau	4
3. Betrekkingen met het buitenland	5
4. Kommissies	14
5. Publikaties van het Centrum	17
6. Tentoonstellingen - Uitzendingen - Enquêtes	19
7. Het Centrum verleende zijn medewerking aan... ..	20
8. Konferenties en publikaties van het Wetenschappelijk personeel	21
B. Bibliotheek - archieven	
1. Bibliotheek	23
2. Archieven	26
3. Verzamelingen	30

KRONIEK

Het gebruik van de Belgische arbeidskrachten tijdens de Hitle- riaanse bezetting	33
---	----

LEKTUURNOTA'S

La libération des Oflags	38
Tilly Spiegel	39

GIFTEN	40
--------------	----

BIJLAGE

Bibliografie van de publikaties verschenen in 1970 betreffende
België tijdens de tweede wereldoorlog.

WERKZAAMHEDEN VAN HET CENTRUM

A. ENQUETES, COMMISSIES, BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND.

1. Wetenschappelijk Comité.

Het Wetenschappelijk Comité dat "tot opdracht heeft het programma der werkzaamheden vast te stellen, voor de uitvoering ervan te zorgen en eventueel te bepalen welk gedeelte van de te behandelen stof de voorrang moet krijgen" (1), heeft verleden jaar zeven maal vergaderd (29 januari, 2 maart, 16 maart, 23 april, 19 juni, 11 september en 9 december 1970) ; dit jaar werden tot nog toe drie vergaderingen gehouden (22 januari, 12 maart en 11 juni).

Na een eerste periode waarin de vergaderingen elkaar snel opvolgden om het hoofd te kunnen bieden aan de talrijke dringende materiële problemen die met de goede start van een nieuw centrum gepaard gaan, verminderde de frequentie van de bijeenkomsten naarmate de zuiver wetenschappelijke problemen aan bod kwamen.

Gedurende een jaar is Professor Jan CRAEYBECKX de Onder voorzitter in functie geweest. Zijn vriendelijke vastberadenheid en zijn ervaring op het gebied van het historisch onderzoek waren voor het Centrum een aanzienlijke steun om moeilijke periodes op een gelukkige wijze te overbruggen.

Sedert 12 maart is de Heer Albert REGIBEAU opnieuw onder voorzitter in functie. Ongetwijfeld zal hij nog meermaals de gelegenheid vinden om zijn talenten als onderhandelaar ten dienste te stellen van het Centrum.

Met spijtakteerde het Wetenschappelijk Comité het vertrek van drie leden. De Heer Jean SCUTENAIRE werd op rust gesteld en werd als afgevaardigde van de Minister van Binnenlandse Zaken opgevolgd door de Heer Paul HERREMANS. Tenslotte vertegenwoordigt Kolonel S.B.H. André KNITELIUS, die het actieve kader heeft verlaten, niet langer de Minister van Landsverdediging. Ook zijn vertrek wordt algemeen betreurd. Zijn opvolger is Kommandant Luc LECLEIR die e-

(1) Artikel 4 van het organiek ministerieel besluit.

veneens de leiding van de Dienst Geschiedenis op zich heeft genomen en wiens actieve belangstelling voor de werkzaamheden van het Centrum reeds bij verscheidene gelegenheden is gebleken.

2. Bureau.

De ervaring heeft geleerd dat het voor de vlottere werking van het Centrum voordelig was een Bureau te creëren dat, gezien zijn beperkt aantal leden, gemakkelijker samen te roepen is wanneer zulks nodig blijkt en dat zo nodig de voltallige vergaderingen kan voorbereiden.

Ingevolge schriftelijke kontakten met de Ministers van Nationale Opvoeding, hebben deze op 8 juli 1970 de opdracht van het Bureau als volgt omschreven :

"Wij gaan akkoord met de samenstelling van een bureau dat ermee belast is tussen de vergaderingen van het Wetenschappelijk Comité in alle dringende maatregelen te treffen die nodig zijn voor de uitvoering van het werkprogramma. Dit bureau zal bestaan uit de voorzitters en ondervoorzitters, de directeur, twee leden van de categorie a) en twee leden van de categorie b) bedoeld onder artikel 4 van het ministerieel besluit van 13 december 1967 gewijzigd door het ministerieel besluit van 25 september 1968, alsmede de Algemene Rijksarchivaris. Het Bureau zal aan het Wetenschappelijk Comité een volledig en gemotiveerd verslag uitbrengen over alle dringende beslissingen die het eventueel zal moeten nemen".

Samenstelling van het Bureau :

1. - De Heren Ministers van Nationale Opvoeding, Voorzitters van het Wetenschappelijk Comité.
2. - De Heer Albert REGIBEAU, Ondervoorzitter van het Wetenschappelijk Comité.
De Heer Hubert HALIN,
De Heer Luc SOMERHAUSEN.
3. - Professor Jan CRAEYBECKX, Ondervoorzitter van het Wetenschappelijk Comité.
Professor Jean-Léon CHARLES,
Professor Theo LUYKX.
4. - De Heer Carlos WYFFELS, Algemeen Rijksarchivaris,
De Heer Jean VANWELKENHUYZEN, directeur van het Centrum.

Tegelijk werdook de taak van de directeur, die door het organiek ministerieel besluit niet was bepaald, als volgt nader omschreven :

"Naast zijn wetenschappelijk werk, is de directeur belast met het beheer van het wetenschappelijk personeel, met het administratief en het dagelijks beheer onder het toezicht van het Wetenschappelijk Comité en onder verantwoordelijkheid van de Ministers".

3. Betrekkingen met het buitenland.

Vele maanden verliepen sedert het verschijnen van de tweede aflevering van de MEDEDELINGEN. Intussen werd met tal van belangrijke manifestaties de 25ste verjaardag van de overwinning op het Derde Rijk herdacht.

a) Kongres van Moskou (11 tot 13 mei 1970).

De Sovjetoverheid heeft op grootse wijze de overwinning van het Rode Leger op de "Wehrmacht" gevierd. Van 11 tot 13 mei 1970 werd te Moskou een colloquium gehouden dat aan een uitgelezen groep van militairen en historici uit de Sovjetunie en de volksrepublieken de gelegenheid verschafte de als essentieel beschouwde aspecten van de "Grote Nationale Oorlog" te belichten. De openingsrede werd uitgesproken door de minister van Landsverdediging van de U. S. S. R., maarschalk A. A. Gretchko. Daarna volgde een reeks inleidende en doktrinale verslagen die voorgebracht werden door de directeur van het Institut für Marxismus-Leninismus, het hoofd van de Generale Staf en de adjunct-chef van de Algemene Politieke Directie van het Sovjetleger en de zeemacht. Vervolgens werd het kongres opgesplitst in drie sekties. De 1ste sekte had als thema "De Kommunistische Partij van de Sovjetunie, als organisator en aanstichter van de overwinning van het Sovjetvolk in de Grote Nationale Oorlog". De tweede sekte hield zich bezig met de studie van "De Krijgsmacht van de U. S. S. R. in de Grote Nationale Oorlog en haar beslissende bijdrage tot de historische overwinning". In de derde sekte ten slotte handelden de mededelingen over "De heldhaftige houding van het Sovjetvolk in de Grote Nationale Oorlog". In elke sekte namen in twee dagen tijd een twintigtal sprekers het woord. **Allen verheerlijkten** zij de kommunistische partij, het volk en de strijdkrachten van de U. S. S. R. en brachten scherpe kritiek uit op de "bourgeois die de geschiedenis vervalsen". Het ene exposé volgde op het andere volgens een uiterst zorgvuldig voorbereid programma, zonder andere onderbreking dan het middagmaal. Aan het slot van het kongres brachten de voorzitters van de sekties een syntese van de werkzaamheden voor. In zijn slotrede wees maarschalk Gretchko met genoegen op de unanimiteit van de besluiten, die volkomen overeenstemden met de officiële stellingen.

Militairen maakten de overgrote meerderheid uit van de deelnemers aan dit kongres, dat door het Instituut voor Militaire Geschiedenis van het Ministerie van Landsverdediging van de U. S. S. R. was ingericht met de gestrengheid van een staf oefening.

b) Colloquium te Warschau (18 tot 21 mei 1970).

Van 18 tot 21 mei 1970, werd te Warschau een internationaal colloquium gehouden onder de auspiciën van het Instituut voor Geschiedenis van de Poolse Akademie der Wetenschappen, van het Instituut voor Militaire Geschiedenis en van het Poolse Instituut voor Internationale Zaken. Het thema was "Centraal Europa tijdens de Tweede Wereldoorlog", maar de deelnemers hebben zich niet strikt aan dit werkkader gehouden. Zo belichtte Professor Henryk BĄTOWSKI de Duitse expansie in Centraal Europa van 1919 tot 1939 en handelde Professor Georges CASTELLAN over de klandestiene herbewapening van Duitsland in de periode tussen beide wereldoorlogen. Er was ook een uiteenzetting over de Europese veiligheid na de tweede wereldoorlog. Niettemin hadden de meeste mededelingen betrekking op de oorlog zelf, namelijk de verschillende aspecten van de Duitse bezetting, van het verzet en de bevrijding. De mededelingen waren gespreid over drie dagen. Elke halve dag werd onderbroken door een pauze. Tijdens de eerste zitting werden de exposés voorgebracht die op het programma vermeld stonden. Na de pauze daarentegen werd aan iedereen die zulks wenste de gelegenheid geboden om zelf het woord te nemen. Zo hebben wij voor de vuist weg een korte mededeling gedaan onder de titel "Pleidooi voor de militaire geschiedenis". Met voorbeelden die wij ontleenden aan de toestand van de strijdkrachten - een faktor die maar al te dikwijls wordt verwaarloosd door de historici - hebben wij er op gewezen dat de politiek de kunst van het mogelijke is en dat de staatslui vaker doen wat in hun bereik ligt dan wel wat zij willen verwezenlijken ; zij zijn gebonden door de middelen die zij overerven.

Na het colloquium dat doorging in het mooi herbouwde centrum van het oude Warschau, reisden de kongressisten per slaapwagen naar Szczecin en bezochten de 22ste 's ochtends het slagveld van Cedynia-Siekierki, waar het 1ste Poolse Leger in april 1945, tijdens zijn opmars naar de hoofdstad van het IIIde Reich, de Odra overstak. Een nieuwe nachtreis bracht iedereen terug naar Warschau.

In zijn geheel, een zwaar doch sterk gevarieerd programma dat goed ineenslak en meestal de algehele belangstelling kon wekken.

c) XIIIe Internationaal Kongres voor Geschiedeniswetenschappen (16 tot 23 augustus 1970).

In augustus 1970 werd te Moskou in de reusachtige gebouwen van de Lomonossovuniversiteit het XIIIe Internationaal Kongres voor Geschiedeniswetenschappen gehouden. Dit kongres, onder voorzitterschap van Professor Paul Harsin, van de Universiteit te Luik heeft meer dan drieduizend deelnemers verenigd, de personen die de kongressisten begeleidden niet meegerekend. Al deze mensen onderbrengen, hun vervoer van de verschillende hotels naar de werk-

vergaderingen verzekeren, de simultaanvertaling in drie talen van de tussenkomsten organiseren, de onderscheidene diensten inrichten die met dergelijke zittingen gepaard gaan, dit alles is het werk geweest van het Russisch organisatiekomitee. Het welslagen van een dergelijke krachttoer vergt grote middelen die enkel een zeer grote stad kan bieden. Het is dan ook niet zonder reden dat het XIVe Kongres, voorzien voor 1975, in een grote stad van de Verenigde Staten zal gehouden worden. Men mag zich trouwens terecht afvragen of het wel wenselijk is dat deze vijfjaarlijkse vergaderingen telkens meer deelnemers aantrekken. Een al te grote toeloop bemoeilijkt immers de organisatie en schaadt de efficiëntie van de werkzaamheden.

De geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog nam slechts een zeer bescheiden plaats in in de activiteiten van het Kongres. Maar de andere commissies brachten een brede waaier van werkzaamheden voor, zodat er keuze te over was. Zo was er bijvoorbeeld, op dinsdag 18 augustus, onder de "Grote thema's met deskundigen", 's ochtends een werkvergadering over "Het getal als informatie-element voor de historicus", en 's namiddags over "De rol en de plaats van de biografie in de geschiedeniswetenschappen". Tijdens deze zitting deed Dr. Louis de Jong, directeur van het "Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie", een mededeling betreffende "The Historian and the interview", die zeer nuttig was voor diegenen die eveneens deze methode aanwenden. Van de woensdag tot de vrijdag heeft de Internationale Commissie voor Vergelijkende Militaire Geschiedenis een reeks zittingen gehouden met als thema : "Leven en psychologie van de strijders van alle rang (partisanen inbegrepen) : problemen van methode en documentatie, de iconografie inbegrepen". De talrijke tussenkomsten op deze zittingen, onder voorzitterschap van Professor Henri Contamine, hebben voornamelijk aangetoond dat er op internationale schaal zowel door historici met universitaire vorming als door beroepsmilitairen aan militaire geschiedenis wordt gedaan. Daaruit volgt een brede waaier van verschillende optieken, die elkaar aanvullen, en die gaan van deze van de practicus, voor wie de militaire geschiedenis zich beperkt tot het relaas van de veldslagen, tot die van de socioloog die de militaire wereld onderzoekt, maar daarbij soms uit het oog verliest dat het leger bestaat om te strijden. Wij moeten hier het prachtig exposé vermelden van Kolonel Le Goyet, dat rechtstreeks verband hield met de Tweede Wereldoorlog en handelde over "De psychologie van de soldaat van het Franse expeditiekorps in Italië, 1943-1944". Ook dienen hier verschillende Poolse publicaties vermeld te worden : "Militaire Geschiedenis van Polen - Een keuze van problemen", een werk van nagenoeg zeshonderd bladzijden dat werd uitgegeven te Warschau door het Ministerie van Landsverdediging, en twee boekdelen getiteld "Polen op het XIIIe Kongres voor Geschiedeniswetenschappen te Moskou", waarvan het eerste handelt over "Het geschiedkundig onderzoek in Polen, 1945-1968" met daarnaast een "Selektieve bibliografie van de werken van de Poolse historici verschenen in de jaren 1945-1968". Deze twee volumes zijn uitgegeven te Warschau door

de Wetenschappelijke Uitgeverij van Polen.

Het Internationaal Comité voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog heeft slechts op zaterdag 22 augustus gezeteld. Alhoewel men maar over één dag beschikte, was het programma toch zeer gevuld, misschien wel overladen ! Deze zitting in de prachtige aktenzaal van de Universiteit van Moskou, die nochtans plaats biedt voor 800 personen, heeft ten andere zeer veel volk gelokt. Ze werd geopend met een rede van Maarschalk Koniev. Hij ontwikkelde het standpunt volgens welk de historicus in dienst staat van de officiële visie. De voorzitter van het Internationaal Comité, Senator Ferruccio Parri, heeft de eerste helft van de ochtendzitting voorgezeten. Het thema van de exposés was "Het gebruik en de mobilisering van de mensenmassa's in de oorlogsinspanning" (1) of, zoals het te Moskou geformuleerd werd, "De mensenmassa's in de oorlogsinspanning voor het tweede wereldkonflikt". Het woord werd eerst verleend aan Generaal Jiline die een lange uiteenzetting heeft gehouden over "De bijdrage van de volkeren der Sovjetunie tot de overwinning in de Tweede Wereldoorlog". Hij legde vooral de klemtoon op het belangrijke aandeel dat de Sovjetunie gehad heeft in het verpletteren van het fascisme. Daarbij vergeleken was de uiteenzetting, van de Amerikaanse Professor A. Blum, zeer kort. Hij handelde over "Soldier or worker : an american manpower dilemma during the second world war". Ongetwijfeld ging het hier om een zeer interessant onderwerp, dat wel niet nieuw was, doch het werd nogal vluchtig behandeld. Het Britse verslag van Mrs. Gowing over "The organization of manpower in Great Britain during the Second World War" was wel veel steviger. Toen Dr. Louis de Jong het voorzitterschap overnam voor het tweede gedeelte van de ochtendzitting, merkte hij op dat het aangenomen ritme niet zou toelaten zelfs op een ganse dag rond te komen met het programma.

Er waren overigens reeds zesentwintig deelnemers ingeschreven voor de debatzitting waarvoor de namiddag in principe voorbehouden was ! De ochtendzitting was uitsluitend gewijd aan de verslagen. Maar de meeste ervan waren reeds vooraf rondgedeeld ofwel bij het begin van de zitting zoals dit voor het Belgische verslag het geval was. Dr. de Jong stelde dus voor dat de reeds rondgedeelde verslagen niet meer zouden voorgelezen worden. Hijzelf gaf het voorbeeld door af te zien van de lektuur van het Nederlandse verslag. Terloops dient gezegd dat dit rapport, van de hand van Dr. Sijes en getiteld "Dutch forced labour in Germany, 1940-1945 : A study on administrative collaboration", mag gerekend worden onder de beste die werden voorgebracht. Wij hebben het voorbeeld van Dr. de Jong gevolgd. Een verkorte versie improviseren van het verslag van Professor Charles kon de waarde ervan enkel schaden. Dat heeft men wel degelijk gemerkt toen de zaal langzaam leegliep naarmate bepaalde sprekers het hardnekkig volhielden om, binnen de en-

(1) Internationaal Comité voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Rondschrijven van 15 juni 1970.

kele minuten die hun waren toegestaan, een min of meer geslaagd résumé te brengen van rapporten die de toehoorders veel rustiger later konden doornemen. Deze verbetering wil om toch maar op de tribune te verschijnen was des te meer ijdel, daar de rapporten in de akten van het Kongres zullen worden gepubliceerd.

De namiddagzitting werd voorgezeten achtereenvolgens door de heer Henri Michel en door Generaal Jiline en moest dus gewijd zijn aan de debatten. Maar in feite is er geen debat geweest. Gedurende een schijnbaar eindeloze zitting volgden de sprekers elkaar op om zorgvuldig voorbereide mededelingen te komen voorlezen die meestal geen verband hielden met het onderwerp van de ochtendzitting. Nagenoeg één tussenkomst op twee kwam van een Rus. Dit oververzadigd programma liet dus geen tijd over voor een debat. De tussenkomsten volgden elkaar op als de gebeden van een eentonige liturgie, zonder meer belangstelling te wekken dan die welke de hoffelijkheid gebiedt.

Wij hebben echter een suggestie gedaan. Wij stelden vast dat het Kongres de gelegenheid had geboden aan talrijke historici interessante bijdragen te leveren tot de studie van de mobilisering van de arbeidskrachten tijdens de tweede wereldoorlog. Maar, zo voegden wij eraan toe, deze studies plaatsen zich dikwijls op een verschillend standpunt. Een poging tot syntese zou slechts kunnen verwezenlijkt worden door een internationale commissie bestaande uit een gering aantal deskundigen. Met het oog op bvb. de studie van de tewerkstelling in het door de Duitsers bezette Europa, zou deze commissie eenzelfde werkmethode kunnen bepalen, analogieën onderscheiden, verschillen onderkennen en, uiteindelijk, de kennis van de door de Duitsers gevoerde politiek in de bezette landen kunnen bevorderen. Wij besloten met te zeggen dat, zo een dergelijke commissie wordt opgericht, België zich met genoegen bij de werkzaamheden zou aansluiten.

Dit voorstel werd gesteund door Mevr. Olga Wormser en werd weerhouden in de besluiten van de zitting, voorgedragen door de heer Henri Michel, sekretaris-generaal van het Internationaal Comité voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

Tenslotte mogen wij niet vergeten dat tijdens deze zitting het verslag, de documentenverzamelingen en het eerste nummer van de CAHIERS werden uitgedeeld (1). Het weze ons toegelaten te zeggen dat de Belgische bijdrage een uitstekende indruk maakte. Het geheel van deze publicaties vertegenwoordigde een 150 kg, naar Moskou verstuurd per diplomatiek valies. Onze Ambassade te Moskou had het nodige gedaan om de 450 verslagen, de 150 documentenverzamelingen en de 150 CAHIERS naar de universiteit te voeren. De diensten van het Kongres zorgden vervolgens voor de verspreiding. Het resultaat was zeer "zichtbaar": de oranje-omslagen van de CAHIERS zorgden voor een fleurige noot in de zaal.

(1) Voor meer bijzonderheden, zie p. 17.

Geenenkel ander westers land leverde een zo rijke bijdrage tot de werkzaamheden van zaterdag 22 augustus.

Een kongres is niet enkel een aaneenschakeling van mededelingen. Het is tevens een gelegenheid tot talrijke kontakten en allen die aan deze internationale vergaderingen deelnemen weten dat deze kontakten er wellicht zelfs het meest konstruktieve aspekt van uitmaken. Op dit vlak heeft het XIIIe Internationaal Kongres voor Geschiedeniswetenschappen zeker zijn doel niet gemist. Het werd de aanleiding tot talrijke publicaties. In dit verband moeten we het lijk-vige werk (586 blz.) vermelden van het Belgisch Nationaal Comité voor Geschiedeniswetenschappen, "Un quart de siècle de recherche historique en Belgique, 1944-1968", dat werd uitgegeven onder de leiding van Professor J.A. Van Houtte, Voorzitter van het Belgisch Nationaal Comité voor Geschiedeniswetenschappen. Vermelden wij ook nog het speciale nummer van het Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, "Historische Forschungen in der DDR, 1960-1970. - Analysen und Berichte".

d) Internationaal Comité voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

Op zondag 23 augustus vergaderde het Internationaal Comité voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in de bestuurszaal van de Universiteit van Moskou om een nieuw bureau samen te stellen.

Waren aanwezig : België : de H. Vanwelkenhuyzen ; Bulgarije : de H. Bojinov (die de H. Avramov vertegenwoordigde) ; Canada : de H. Conway (die de H. Wise vertegenwoordigde) ; DBR : de H. Petzina (vertegenwoordiger van de H. Krausnick);DDR:de H. Schumann;Frankrijk : de H. H. Michel ; Hongarije : de H. Vass ; Indië : de H. Chakravorty ; Italië : de H. Parri ; Joegoslavië : de H. Marjanovic ; Nederland : de H. de Jong ; Noorwegen : de H. Skodvin ; Oostenrijk : de H. Steiner ; Polen : de HH. Jedruszczak en Mađajczyk ; Roemenië : de H. Zaharia ; USSR : de H. Jiline ; Verenigde Staten : de H. Funk (vertegenwoordiger van de HH. Pogne en Gordon Wright).

Afwezig : Denemarken, Groot-Brittannië, Israël en Turkije.

Na zijn welkomstwoord verleende Voorzitter Parri het woord aan de algemene sekretaris. De H. Henri Michel bracht verslag uit over de inspanningen die werden gedaan om het Internationaal karakter van het Comité steeds verder uit te breiden. Er lopen onderhandelingen met Algerië, Australië, Finland, Japan en Nieuw-Zeeland.

Het Comité ging vervolgens over tot het verkiezen van het definitieve Bureau, zoals werd vastgelegd in de statuten die tijdens de konstitatieve vergadering op 11 en 12 mei 1967 te Parijs werden aangenomen.

De Heer Parri deelde mede dat hij vastbesloten was geen nieuw mandaat als voorzitter te aanvaarden. De vergadering stemde eensgezind in met het voorstel van Generaal Jiline om de H. Parri tot ere-voorzitter te benoemen en de H. Henri Michel als voorzitter aan te stellen. Generaal Jiline en de H. Marjanovic werden tot onder-voorzitters verkozen. De H. de Jong blijft schatbewaarder. Het sekretariaat-generaal werd eenstemmig aan Italië toegewezen ; de nieuwe sekretaris-generaal is de H. Giorgio Rochat.

Dit is dus de samenstelling van het Bureau voor vijf jaar, tot de eerstvolgende algemene vergadering die zal doorgaan in 1975, gelijktijdig met het XVe Internationaal Kongres voor Geschiedeniswetenschappen.

De uitvoerende Kommissies zijn, overeenkomstig de statuten, als volgt samengesteld : van 1970 tot eind 1972, België, Canada, DDR, Hongarije, India, Noorwegen, Polen en Roemenië ; van 1973 tot de volgende algemene vergadering, Bulgarije, DDR, Groot-Brittannië, Oostenrijk, Tsjechoslowakije, Turkije en Zweden.

Er werden verschillende colloquia aangekondigd :

In 1971 zal in Italië een symposium doorgaan rond het thema : "De film en de tweede wereldoorlog" (1).

Datzelfde jaar zal op 13 en 14 juni te Washington een colloquium gehouden worden over "De archieven van de tweede wereldoorlog".

In 1972 zullen de Skandinavische comités een colloquium met beperkt aantal deelnemers inrichten over "Skandinavië gedurende de tweede wereldoorlog".

Nog in 1972, of later, zal in Budapest een colloquium doorgaan over "De historiografie van de tweede wereldoorlog". Daarvoor zal aan alle nationale comités gevraagd worden een selectieve bibliografie uit te werken volgens het schema dat het Hongaars comité zal bepalen.

Voor 1974 voorziet het Frans Comité een internationaal kongres rond het thema "De bevrijding van Frankrijk".

Ingaande op een voorstel van de nieuwe voorzitter, de H. Henri Michel, heeft het Internationaal Comité als thema van zijn werkzaamheden voor het kongres van 1975 gekozen : "Politiek en strategie gedurende de tweede wereldoorlog".

(1) Dit colloquium werd naderhand vastgelegd op 1, 2 en 3 juni 1971. Het zal doorgaan te Este (provincie Padua), in het kader van de Xle "Premio dei Colli" gewijd aan de gefilmde enquête. Als thema werd opgegeven : "De film en de tweede wereldoorlog : Het Verzet".

e) Bezoek aan het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie.

Een afvaardiging van het Wetenschappelijk Comité, onder voorzitterschap van de H. Carlos Wyffels, Algemeen Rijksarchivaris, en bestaande uit de HH. Jean-L. Charles, Laurent Ghys, Luc Lecleir en Daniël Vercauteren alsook de directeur van het Centrum, bracht op 25 november 1970 een bezoek aan het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie te Amsterdam.

De afvaardiging werd verwelkomd door de directeur van het Instituut, Dr. Louis de Jong, door zijn adjunkt, de H. A.H. Paape, en door Professor emeritus B.H.D. Hermesdorf die, als lid van het Bureau, de voorzitter, Professor P.J. van Winter, verving.

Na het welkomstwoord aan de bezoekers, weidden Professor Hermesdorf en Dr. de Jong uit over het ontstaan, de ontwikkeling, de organisatie, de werking en de perspectieven van het Instituut. Gedurende de eerste vijf jaren van zijn bestaan heeft het Rijksinstituut vooral de nadruk gelegd op het verzamelen van de bronnen. Gans die tijd werden daar tot negentig personen tewerkgesteld. In een volgende fase kwamen stilaan het klassement en de inventaris van de fondsen tot stand en werden steekkaartensystemen en indices opgesteld. Na dit tijdrovend voorbereidend werk was dan eindelijk het ogenblik aangebroken voor de monografieën die ruimschoots hebben bijgedragen tot het wetenschappelijk prestige van het Instituut.

Het Rijksinstituut, met zijn wetenschappelijk en administratief personeel dat een dertigtal man bedraagt, is gevestigd in een groot herenhuis aan de Herengracht. Het hoge gebouw zit propvol archieven, verzamelingen en boeken. Op de zolder moet men zich letterlijk een weg banen tussen de rekken en de opgehangen affiches. Nochtans werd al wat nutteloos was, verwijderd. De huidige archieven bestaan uit wat, na vernietiging van de waardeloze documenten, overbleef van acht kilometer rekken. Men heeft daarvan slechts een vierde behouden. Samen met de bibliotheek, beslaat het archief nu nog 2.500 lopende meter.

Men kan zich een idee vormen van de inspanningen die het klasseren en inventariëren van de fondsen en verzamelingen gevegd hebben, wanneer men bedenkt dat de inventarissen nagenoeg 20.000 bladzijden beslaan en dat het centrale steekkaartensysteem meer dan 50.000 steekkaarten telt met ongeveer 10.000 trefwoorden. De inventarissen en de indices samen vormen een waardevol werkinstrument.

Men kan zich de omvang van de publicaties wel enigszins voorstellen wanneer men weet dat ze meer dan 10.000 bladzijden bedragen. Van het monumentale geschiedeniswerk "Het Koninkrijk der Nederlanden tijdens de Tweede Wereldoorlog" waartoe Dr. de Jong de opdracht kreeg, zijn reeds drie delen verschenen. Men voorziet nog zeven delen, anders gezegd nog een 20.000 bladzijden. Het

laatste deel zal wellicht in 1985 verschijnen en zal meteen het verdwijnen van het Instituut betekenen. Het archief en de verzamelingen, evenals een deel van het personeel, zullen dan overgaan naar het Algemeen Archief. De boeken zullen naar de Koninklijke Bibliotheek gaan.

Dit indrukwekkend werk was slechts mogelijk dank zij een zeer vrije politiek van toegankelijkheid van de bronnen. Dr. de Jong en zijn wetenschappelijke medewerkers worden praktisch door geen enkele beperking geremd. Maar het dient ook gezegd dat de Nederlandse regering de nodige kredieten verstrekt heeft. Het jaarlijks budget van het Instituut bedraagt momenteel circa 900.000 gulden.

J. V.

4. Kommissies.

a) Kommissie voor de Geschiedenis van het Verzet.

Professor Henri BERNARD heeft gevraagd ontheven te worden van zijn functie als voorzitter. Alhoewel zijn veelvuldige verplichtingen en zijn eigen wetenschappelijk werk hem niet meer toelaten de nodige tijd te besteden aan de leiding van een kommissie, zal hij zich niettemin blijven interesseren voor de werkzaamheden van het Centrum. Het Wetenschappelijk Comité heeft hem tot ere-voorzitter benoemd en de H. Daniël VERCAUTEREN aangesteld als nieuwe voorzitter.

In het kader van een enquête over de belangrijke dienst "ZERO", heeft de voorzitter de getuigenissen ingezameld van Mevrouw Docq, van Mejuffrouw Louise de Landsheere en van de Heren William Ugeux, Albert Hachez, André Rostenne en Julien Dewolf. Deze enquête wordt voortgezet. Wat betreft de hulp aan de Joden, heeft hij Professor Chaim Perelman, Baron de Streel en de Heer Naum Sluszný ondervraagd.

In verband met de "GROEP G" had de Heer Robert Leclercq aangevaard mee te werken aan de geschiedenis van deze belangrijke sabotagegroep, waarvan hij de leiding had na de aanhouding van Jean Burgers. Er was een vergadering voorzien voor 16 november 1970, waaraan hij samen met andere leden van de "GROEP G" zou deelnemen. Een week voordien nodigde de H. Leclercq de directeur van het Centrum bij hem uit en zette hem in grote lijnen de geschiedenis van zijn beweging uiteen. Was dit het gevolg van een voorgevoel? Feit is dat de H. Leclercq enkele dagen later aan een hartkrisis bezweek. Op de dag voorzien voor de vergadering, woonden zijn vrienden zijn uitvaart bij. Met hem verdween een grote figuur uit de Belgische Verzetsstrijd. Maar zijn dood toont ook aan dat de tijd niet stilstaat en onherstelbare verliezen met zich brengt. Kort daarop verdwenen nog twee gewezen leiders van een andere beweging, met wie - door een tekort aan beschikbare personen - men nog geen contact had kunnen opnemen: Professor Eugène Mertens en de Heer Jean Naus, van de N.K.B. Wellicht heeft men nooit zo terecht kunnen zeggen dat de oogst groot is en de arbeiders weinig talrijk! De kommissie heeft een grote behoefte aan nieuwe medewerkers.

In verband hiermee moeten wij de kostbare hulp vermelden die de H. William Ugeux, Voorzitter van het Comité van de leiders der inlichtingsdiensten aan de kommissie heeft verleend. Er werd een vragenlijst opgesteld die de H. Ugeux bereidwillig aan die leiders heeft gestuurd. Graag onderstrepen wij hier dat wij, dank zij deze vragenlijsten, talrijke getuigenissen hopen in te winnen. De betrokkenen moeten trouwens niet aarzelen contact op te nemen met het Centrum. In plaats van schriftelijk te antwoorden, kunnen zij ook op afspraak hun antwoord op band laten opnemen, zo deze formule hen beter bevalt. Mogen wij er ook op wijzen dat de vragenlijst slechts

als een teoretisch schema bedoeld is, dat elkeen aan zijn bijzonder geval moet aanpassen. Belangrijk is dat zij, op om het even welke manier, onze oproep gunstig beantwoorden.

Het spreekt vanzelf dat de kommissie niet al het werk op zich kannemen. Zij was dan ook blij te vernemen dat Professor Charles werkt aan de studie over het Geheime Leger. Op 22 oktober 1970 ging in de zetel van de U.V.G.L. een vergadering door, waaraan de HH. Charles, Coppieters, Franckx, Gonze, Vercauteren en de directeur van het Centrum deelnamen. Tijdens deze vergadering werd de grondslag gelegd van een vorm van samenwerking. Enerzijds kan Professor Charles vrij beschikken over al wat het Centrum over het G.L. bezit, en anderzijds zal het Centrum zo nodig toegangkrijgen tot de fondsen die in het bezit zijn van de U.V.G.L.

Daniël Vercauteren

b) Kommissie voor de Deportatie naar de concentratiekampen.

De Kommissie kwam bijeen op 8 juni 1970. Een tweede vergadering samen met de Voorzitters van de Vriendenkringen der Kampen ging door op 15 februari 1971.

Jammer genoeg zijn de werkzaamheden van de Kommissie voor de Deportatie in hoge mate afhankelijk van de mogelijkheid tot gebruik van de archieven over de concentratiekampen, die in het departement voor Volksgezondheid berusten. Door de beperkingen op de rekrutering van Rijkspersoneel, werd de minister ertoe genoopt talrijke ambtenaren van de archiefdienst tijdelijk te belasten met de berekening en de uitbetaling van vergoedingen aan de gedeporteerden van de twee oorlogen.

Wanneer men daarmee klaar is, zou men kunnen voortwerken aan de reeds ver gevorderde inventarizing van het Mauthausen-archief. Anderzijds verhoopt het Wetenschappelijk Comité een gunstig resultaat van zijn onderhandelingen waardoor de Heer Algemeen Rijksarchivaris een specialist zou kunnen detacheren bij de Algemene Directie van de Schadevergoedingen aan Personen.

De Kommissie heeft met belangstelling vernomen dat Mevrouw Erauw, politieke gevangene te Ravensbrück, werkt aan een geschiedenis van dit kamp. De Directeur van het Centrum zet zijn onderhandelingen voort met het Nationaal Gedenkteken van Breendonk en de Vereniging der oud-politieke gevangenen van dit kamp om te bekomen dat de Archieven van Breendonk zouden gecentraliseerd worden. Er bestaan eveneens plannen om de geschiedenis van het kamp van Breendonk te schrijven.

Luc Somerhausen

c) Kommissie voor de Buitenlandse Politiek.

De Kommissie vergaderde op 26 januari te 10 uur. Ze werd voorgezeten door de Heer Jacques Willequet en werd bijgewoond door de Heer van Langenhove en Baron Muûls.

Er werd vooreerst gesproken over het lijvige werk van de H. van Langenhove over de Belgische veiligheidspolitiek 1940-1950, dat binnenkort zal verschijnen. Alhoewel dit boek voor een groot deel het thema behandelt waaraan onze kommissie haar werkzaamheden moet wijden, zal het toch nuttige uitgangspunten verstrekken voor meer specifieke onderzoekssectoren.

Uit de gedachtenwisseling die hierop volgde bleek dat vooral drie onderwerpen zouden kunnen bestudeerd worden.

1. - De oorsprong van Benelux. Ontstaan, monetair akkoord van 21 oktober 1943, douane-unie van 3 september 1944.

2. - Het ontstaan van de Verenigde Naties en ontwerp van de Westeuropese Unie. De H. Spaak heeft dit thema reeds aangeraakt in zijn memoires, met de archieven van het Departement en persoonlijke enquêtes zou men het verder kunnen ontwikkelen.

3. - Geschiedenis van het Departement te Londen. Deze zou moeten beginnen op 10 mei 1940, en de uittocht van de diensten naar Frankrijk, Portugal en tenslotte Londen behandelen. De eerste aanwijzingen daarvoor kan men putten uit de memoires van de HH. Spaak en Jaspar; de aangekondigde memoires van de HH. Gutt en De Vleeschauwer zullen er andere verstrekken, die zeer kritisch zullen moeten onderzocht worden. Tenslotte zal men ook een beroep moeten doen op de herinneringen van de nog in leven zijnde personaliteiten.

In dit verband wacht ons een dringende taak. Er werd reeds een lijst opgemaakt van de personaliteiten, die in aanmerking zouden komen: de HH. Anciaux, Boël, van Campenhout en Gutt, zonder de H. van Langenhove zelf te vergeten, voor wat het ontstaan van Benelux betreft; de HH. Herment, de voornaamste medewerker van de sekretaris-generaal te Londen, en van der Elst, belast met de personeelsaangelegenheden; Obert de Thieusies, die de Buitenlandse Handel leidde; Le Ghait, Kabinetschef van de H. Spaak en Loridan; Baron van den Bosch; burggraaf Berryer, Baron Beyens, de Ridder, Seyfert, Motte, Colot, Rotschild; Silvercruys, Seynaeve, Louis Scheyven; Baron Jo van der Elst en zijn broer, die de sekretaris was van Theunis. Men zou speciaal aandacht moeten besteden aan de posten te Lissabon (Seyfert), Washington (Jo van der Elst), Ottawa (Silvercruys) en Bern (Seynaeve).

Deze getuigenissen zullen ingewonnen worden door een daartoe ter beschikking gestelde diplomaat. De H. Harmel, Minister van Buitenlandse Zaken, heeft zijn medewerking beloofd.

Jacques Willequet

d) Kommissie voor militaire geschiedenis.

In het kader van de werkzaamheden van de Kommissie voor Militaire geschiedenis houdt de H. Carlo G. SEGERS, lid van het Wetenschappelijk Comité, zich meer speciaal bezig met de Belgische Strijdkrachten in Groot-Brittannië en elders in de vrije wereld, tijdens de periode 1940-1945.

Een modelvragenlijst werd opgesteld en gestuurd aan een groot aantal personen die hetzij op regerings- of op administratief vlak, hetzij als militair betrokken zijn geweest bij de oprichting en de uitbouw van de krijgsmachtdelen in Groot-Brittannië.

Een reeks antwoorden zijn reeds binnengekomen op de vragenlijst en de H. SEGERS heeft hetzij alleen, hetzij in samenwerking met de Directeur van het Centrum een aantal interviews afgenomen terwijl er nog andere op het programma staan. Met het ingewonnen materiaal kan vooralsnog geen overzichtelijk relaas worden gepubliceerd, maar de bedoeling is achteraf een studie te leveren in de "Mededelingen" van het Centrum over de genesis en de rol van de Belgische Strijdkrachten in Groot-Brittannië. De Heer Segers heeft tot hiertoe kunnen rekenen en hoopt dit nog te kunnen blijven doen, op de zeer precieze medewerking van Professor Charles en van Kommandant Lecleir, respectievelijk verbonden aan de Koninklijke Militaire School en aan de Geschiedkundige Dienst van het leger. Om bepaalde aspecten van de materie verder te kunnen uitdiepen ware het nuttig inzage te kunnen nemen van bepaalde archiefstukken in Groot-Brittannië en wellicht ook van sommige Duitse bronnen.

Carlo G. Segers

5. Publikaties van het Centrum.

Het XIIIe Internationaal Kongres voor Geschiedeniswetenschappen was voor het Centrum de gelegenheid om verschillende publikaties voor te brengen.

Naast een verslag over L'exploitation de la main-d'oeuvre belge sous l'occupation hitlérienne van de hand van Professor Jean-L. Charles, waarvan verder in dit nummer een beknopte vertaling wordt gegeven, heeft het Centrum een documentenverzameling en het eerste nummer van zijn "Bijdragen" uitgegeven.

Frans Selleslagh, attaché bij het Centrum, stelde een documentenverzameling samen over De tewerkstelling van Belgische arbeids-

krachten tijdens de bezetting (1), waarvan het eerste deel uitsluitend aan het jaar 1940 gewijd is. In de volgende delen zal telkens één van de verdere oorlogsjaren behandeld worden. De verzameling over 1941 zal nog dit jaar verschijnen.

De uitgebreide inleiding, die aan het verleden zomer verschenen deel voorafgaat, geeft, naast een uiteenzetting over de geest van het werk en de gevolgde werkwijze een overzicht van het bronnenmateriaal en een samenvatting van het probleem van de tewerkstelling in 1940. Daarna volgen eenentwintig geannoteerde documenten. Het geheel wordt afgerond met tabellen en een lijst van afkortingen (2).

Deze verzameling is ook in het Frans verschenen : L'emploi de la main-d'oeuvre sous l'occupation (3).

Het eerste nummer van de "Bijdragen" omvat twee duidelijk onderscheiden delen. In de eerste drie artikels worden verschillende aspecten van de verplichte tewerkstelling belicht : Marc Van den Wijngaert, De sekretarissen-generaal tegenover de verplichte tewerkstelling (1940-1944) ; Els De Bens, Propaganda rond de verplichte tewerkstelling ; Jean Culot, Het gebruik van Belgische arbeidskrachten en het probleem van de werkweigeraars. Daarna volgt een onuitgegeven document over De vestiging van een burgerlijk Bestuur in België en Noord-Frankrijk, dat door Albert De Jonghe uitvoerig wordt ingeleid en met aantekeningen toegelicht.

Oorspronkelijk had men gehoopt gans het eerste nummer van de "Bijdragen" uitsluitend te kunnen wijden aan een reeks artikels over de verplichte tewerkstelling. Door onvoorziene omstandigheden kon dit echter niet verwezenlijkt worden. Zo bood zich de gelegenheid om een document te publiceren dat duidelijk maakt welk lot de Duitsers na de overwinning aan België hadden beschoren.

De "Bijdragen" hebben een ekwivalent, de "Cahiers", waarvan de inhoud identiek dezelfde is.

-
- (1) Frans SELLESLAGH, De tewerkstelling van Belgische arbeidskrachten tijdens de bezetting, 1940. Brussel, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1970, 4°, 121 p. offset. (Documenten, 1).
 - (2) Wij betuigen hier onze dank aan de ateliers van het Algemeen Rijksarchief, die instonden voor het uitvoeren van de kافت en voor het inbinden van deze verzameling.
 - (3) Frans SELLESLAGH, L'emploi de la main-d'oeuvre belge sous l'occupation, 1940. Bruxelles, Centre de Recherches et d'Etudes historiques de la Seconde Guerre Mondiale, 1970, 4°, 121 p. offset. (Documents, 1).

Sedertdien is de reeks publikaties van het Centrum nog verrijkt met een inventaris. De archieven van Léo Lejeune, die bij zijn dood aan het Algemeen Rijksarchief in bewaring werden gegeven, werden geklasseerd en geïnventariseerd door José Gotovitch, assistent bij het Centrum. De inventaris telt 686 rubrieken en een index van meer dan 1500 aangehaalde persoonsnamen. Dank zij deze inventaris wordt de enorme dokumentatie over het Verzet in België, die Léo Lejeune heeft verzameld, bruikbaar voor de navorsers (1).

Voor het einde van het jaar zal de tweede aflevering van de "Bijdragen" verschijnen. Dit nummer zal volledig door navorsers van het Centrum samengesteld zijn. Er zullen uiteenlopende onderwerpen in worden behandeld : de waarschuwingen van kolonel Oster tijdens de "drôle de guerre", de Belgische inlichtingsdiensten in Frankrijk, de beginperiode van de sluikpers, de Socialistische Internationale te Londen, de Inlichtingsdienst Mill-N, de "Vlaamsche Landsleiding", de K. A. J. tegenover de verplichte tewerkstelling en de gemeentelijke overheid te Verviers in 1940-1941.

Het derdenummer, dat voor 1972 gepland is, zal echter als centraal thema de talrijke gebeurtenissen van het jaar 1936 hebben.

Voor 1974 wordt een nummer voorzien over de bevrijding van België.

6. Tentoonstellingen - Uitzendingen - Enquêtes.

Voor het Comité voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog te Parijs heeft het Centrum een enquête gedaan betreffende de bibliotheken en dokumentatiefondsen in België. De H. Henri Michel is inderdaad de promotor van dit onderzoek dat op internationaal vlak wordt doorgevoerd. Ons land was het eerste dat zijn oproep op de meest voldoende wijze beantwoordde.

De B. R. T. bereidt een reeks uitzendingen voor over de periode tussen de twee oorlogen en over de oorlog zelf en wil hiervoor gebruik maken van onze fototeek. Door zijn toedoen werden twee jobstudenten belast met een eerste schifting van de foto's die betrekking hebben op België.

Aan het "Dokumentationsarchiv" te Wenen heeft het Centrum inlichtingen verstrekt over Oostenrijkers in België. Ze werden geput uit de mikrofilms die in de Verenigde Staten aangekocht werden.

(1) José GOTOVITCH, Fonds Léo Lejeune. Bruxelles, Centre de Recherches et d'Etudes historiques de la Seconde Guerre Mondiale, 1971, 4°, XVI-94 p. offset. (Inventaires, 1).

Het Centrum heeft in alle kranten een perscommuniqué laten verschijnen met een oproep om dokumenten en herinneringen betreffende de militaire gebeurtenissen van 1939 tot 1945 naar de Dienst Geschiedenis van de Krijgsmacht te sturen.

Onder de vorm van vlugschriften en sluikbladen, heeft het Centrum een bijdrage geleverd tot de tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog die in de zomer 1970 te Theux ingericht werd.

Talrijke dokumenten (affiches, foto's en sluikbladen) werden uitgeleend aan de R.T.B. voor de televisiereeks : "Sous l'occupation".

Er werd eveneens uit de dokumentatie van het Centrum geput voor de uitzending van R.T.B.-Liège op zaterdag 10 april over de Duitse radiopropaganda.

Het Centrum heeft aan de Koninklijke Bibliotheek verscheidene klandestiene dokumenten geleend voor de tentoonstelling over het Oostenrijks Verzet.

Het Centrum heeft voor een aanzienlijk deel bijgedragen tot de illustratie van de nummers 60, 66 en 76 van het "Bericht van de Tweede Wereldoorlog".

7. Het Centrum verleende zijn medewerking aan :

- De H. Martin R. SCHAEERER uit Zürich, voor het opstellen van een doctoraatstesis over "Die deutsche Annexionspolitik im Westen : Die Wiedereingliederung Eupen-Malmedys im Zweiten Weltkrieg".

- Mevr. M. CLAEYS-VAN HAEGENDOREN, voor haar biografie van Hendrik de Man.

- Professor SLOBODAN NESOVIC uit Belgrado, voor opzoeken over Joegoslavië in de Belgische sluikpers.

- De HH. Lode WILLEMS en Hugo BEUCKELEERS (V. U. B.) ; voor het opstellen van hun licentiaatsverhandeling.

- De H. Herwig SMET (R. U. G.), voor het voorbereiden van een doctoraatstesis (politieke wetenschappen).

- De H. Jos RATHE, voor het samenstellen van de dossiers voor de televisiereeks van de B.R.T. over de tweede wereldoorlog.

- De Juffrouwen SAUVENIERE en STYFHALS, de H. Luc PETERS, voor het seminariewerk van Professor GODDING (U. C. L.).

8. Konferenties en publikaties van het wetenschappelijk personeel.

- Konferenties.

Jean Vanwelkenhuyzen, directeur :

- op 19 mei 1970, te Warschau : "Pleidooi voor de militaire geschiedenis" ;
- op 4 september 1970, te Mechelen, op het XLIIe Kongres van het Archeologisch en geschiedkundig Genootschap van België : "Heuristiek van de tweede wereldoorlog in België" ;
- op 28 januari 1971, aan de Universiteit te Rijsel, op een studiedag ingericht door de Bond van de Leraars Geschiedenis en Aardrijkskunde : "De Frans-Belgische militaire kontakten tijdens de 'Grôte de guerre" .
- op 12 februari 1971, voor de Rotary van Antwerpen Zuid : "Een nieuwe blik op mei 40" ;
- op 20 februari 1971, voor de Verbroedering van de Verbindingsofficieren, te Brussel : "Bedenkingen bij de studie van de gebeurtenissen van 1939-1940" ;
- op 29 april 1971, te Brussel, voor de Vereniging van Archivarissen en Bibliotekarissen van België : "De activiteiten van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog" ;
- op 18 mei 1971, voor de Kring van de Reserve-Officieren te Brussel , "Een crisis met weerslag : het alarm van januari 1940".

Vermelden wij hier bovendien de deelneming aan twee uitzendingen van de O.R.T.F. te Parijs :

- op 3 juni 1970, op het IIe programma, in het kader van de "Dossiers de l'écran", een televisiedebat over de veldtocht van mei 1940 ;
- op 7 december 1970, op France Culture, met onder meer de H. Henri Michel, een programma over "De oorzaken van de nederlaag van 1940".

Herman Balthazar, assistent :

- op 14 februari 1971, op het Colloquium Kamiel Huysmans, "Kamiel Huysmans in Duitsland, 1936-1940" ;
- op 25 november 1970, aan de Rijksuniversiteit te Gent, "Hendrik de Man".

José Gotovitch, assistent,

- op 6 februari 1971, voor de Belgische groep van de Vereniging voor Moderne Geschiedenis : "De kristallisering van de verzetsgeest in bezet België - 1940-1941" ;
- op 13 februari 1971, op het Colloquium Kamiel Huysmans : "Kamiel Huysmans en de tweede wereldoorlog. Londen, 1940" ;
- op 9 mei 1971, voor de Vereniging ter Bevordering van de filologische en historische Studies : "De regering Jaspar-Huysmans".

Frans Selleslagh, attaché :

- op 29 april 1971, voor de Vereniging van Archivarissen en Bibliotekarissen van België : "De Arbeitseinsatz in België : een overzicht van het bronnenmateriaal".

- Publikaties.

Jean Vanwelkenhuyzen, La défense des Ardennes en 1939-1940,
in Revue Internationale d'Histoire militaire, 1970, nr. 29, p. 869-891.

Id., De Bevrijding van Antwerpen,
in Bericht van de Tweede Wereldoorlog, (Amsterdam), nr. 76.

Herman Balthazar, Van Schoolstrijd tot Schoolpakt. Het Belgisch Onderwijs-
probleem sinds 1830,
in AVBO Bulletin, winter 70/71, p. 1-30.

Id., C. Huysmans en Duitsland, 1936-1940,
in Bijdragen tot het Huysmansonderzoek, Antwerpen, 1971, p. 171-209.

Jean Dujardin, De collaboratie in Wallonië, Rex,
in Bericht van de Tweede Wereldoorlog, (Amsterdam), nr. 60.

José Gotovitch, Inventaire du Fonds Léo Lejeune,
Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereld-
oorlog, Brussel, 1971, Inventaires 1, offset, XVI-94 p.

Id., Camille Huysmans et la seconde guerre mondiale. Londres 1940,
in Bijdragen tot het Huysmansonderzoek, Antwerpen, 1971, p. 123-169.

Id., (in samenwerking) Bulletin d'Histoire de Belgique 1968-1969,
in Revue du Nord (Rijsel); deel LII, nr. 207, december 1970.

Id., Het Duitse bestuur in België,
in Bericht van de Tweede Wereldoorlog, (Amsterdam), nr. 60.

Willem Meyers, De Gewapende weerstand in België,
in Bericht van de Tweede Wereldoorlog, (Amsterdam), nr. 60.

Frans Selleslagh, De tewerkstelling van Belgische arbeidskrachten tijdens
de bezetting. 1940,
Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereld-
oorlog, Brussel, Brussel, 1970,
Documenten 1, offset, 126 p.

Id., L'emploi de la main-d'oeuvre belge sous l'occupation. 1940,
ibid., 1970,
Documents 1, offset, 128 p.

Id., Lachen om Le Soir,
in Bericht van de Tweede Wereldoorlog, (Amsterdam), nr. 60.

Id., De arbeidsinzet in Frankrijk, Nederland en België (1942-1944),
in Bericht van de Tweede Wereldoorlog, (Amsterdam), nr. 65.

Id., De bevrijding van Merksem,
in Bericht van de Tweede Wereldoorlog, (Amsterdam), nr. 76.

B. BIBLIOTEEK - ARCHIEVEN, VERZAMELINGEN.

1. Biblioteek.

Tijdschriften.

Om het opzoekingswerk iets gemakkelijker te maken, laten we hier de lijst volgen van de tijdschriften, die het Centrum regelmatig toegezonden worden, en die in de leeszaal te raadplegen zijn.

Tussen haakjes wordt het volgnummer vermeld.

AKTUELLT OCH HISTORISKT

Meddelanden från militärhistoriska avdelningen vid Kungl. Militärhögskolan.

Stockholm, Militärhistoriska Förlaget. (R 013)

ANALE DE ISTORIE

Bucuresti, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă c.c. al p.c.r. (R 006)

ANNALES ECONOMIES SOCIETES CIVILISATIONS

Paris, Armand Colin (Revue bimestrielle publiée avec le concours du CNRS). (R 042)

AVANT...PARTOUT

Bulletin périodique édité par le Comité National de la Fraternelle du 3e Régiment du Génie. (R 028)

A PROPOS

Organe mensuel de la section ANS-GLAIN de la F.N.A.P.G. (R 044)

LA BELGIQUE MILITAIRE - BELGISCHE MILITAIRE TIJDINGEN

Publication bimestrielle de la société Royale des Officiers retraités et Anciens Officiers des Cadres Actifs - Tweemaandelijks tijdschrift van de Koninklijke Vereniging der gepensioneerde officieren en der gewezen officieren van het aktieve kader. (R 021)

BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN HET ALOUDE HERTOOGDOM BRABANT

Antwerpen, driemaandelijks tijdschrift. (R 038)

BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN DE TWEDE WERELDOORLOG

Brussel, Navorsings- en Studiecentrum voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog. (R 017)

BIULETYN GŁÓWNEJ KOMISJI BADANIA ZBRODNI HITLEROWSKICH W POLSCE

Warszawa, Wydawnictwo Prawnicze. (R 007)

BULLETIN

Bruxelles, Centre de Recherches et d'Etudes historiques de la seconde guerre mondiale. (R 023)

BULLETIN

Paris, Comité d'histoire de la 2e guerre mondiale. (R 037)

BULLETIN D'INFORMATION

des prisonniers politiques, résistants et combattants, publié par l'Association indépendante pour l'étude des questions techniques, juridiques et administratives intéressant les victimes du devoir patriotique.

(R 032)

BULLETIN DE NOUVELLES

du Comité international d'histoire de la 2e guerre mondiale. (R 036)

CAHIERS D'HISTOIRE DE LA SECONDE GUERRE MONDIALE

Bruxelles, Centre de recherches et d'études historiques de la seconde guerre mondiale. (R 012)

CEUX DU 1 A

Edition mensuelle de l'A.S.B.L. de l'amicale des anciens prisonniers de guerre belges du Stalag AA (Prusse Orientale). (R 030)

LE CHASSEUR ARDENNAIS

Organe trimestriel de la fraternelle des Chasseurs Ardennais. (R 031)

LE XIII B.

Bulletin mensuel édité par l'Amicale des anciens prisonniers de guerre du Stalag XIII B. (R 026)

MAANDORGAAN

van de documentatiegroep 2e Wereldoorlog (Nederland) (R 033)

MAGAZIN ISTORIC

Revista de cultura istorica, Bucuresti. (R 005)

MEDEDELINGEN

Brussel, Navorsings- en studiecentrum voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog. (R 022)

MILITAERGESCHICHTLICHE MITTEILUNGEN

Herausgegeben vom Militärgeschichtlichen Forschungsamt. Freiburg, Verlag Rombach. (R 016)

IL MOVIMENTO DI LIBERAZIONE IN ITALIA

Rassegna di storia contemporanea
Milano, Istituto Nazionale per la storia del Movimento di Liberazione in Italia. (R 014)

NATIONAAL VERBOND DER BELGISCHE VUURKRUISEN-UNION NATIONALE DES CROIX DE GUERRE

Driemaandelijks tijdschrift - Revue trimestrielle. (R 027)

ONS ERFDEEL

Algemeen-Nederlands driemaandelijkskultureel tijdschrift. (R 009)

PALLAS

Revue d'intérêt général publiée sous l'égide de l'Association des Officiers en Service Actif. (R 035)

PALLAS

Tijdschrift van algemeen belang, uitgegeven onder de auspiciën van de Vereniging van Officieren in Actieve Dienst. (R 034)

PYGMALION

Revue bimestrielle de l'UFAS. (R 025)

RES PUBLICA

Revue de l'institut belge de science politique - Tijdschrift van het Belgisch instituut voor wetenschap der politiek - Review of belgian political science institute. (R 003)

REVUE BELGE D'HISTOIRE CONTEMPORAINE - BELGISCH TIJDSCHRIFT VOOR NIEUWSTE GESCHIEDENIS. (R 002)

REVUE D'HISTOIRE DE LA DEUXIEME GUERRE MONDIALE

Publication trimestrielle (Comité d'histoire de la deuxième guerre mondiale, Société de l'Histoire de la guerre, Centre National de la Recherche Scientifique)
Paris, PUF. (R 040)

REVUE D'HISTOIRE ECCLESIASTIQUE (R 041)

REVUE D'HISTOIRE MODERNE ET CONTEMPORAINE

Publiée chaque trimestre par le société d'histoire moderne avec le concours du Centre National de la Recherche scientifique.
Paris, Librairie Armand Colin. (R 004)

REVUE INTERNATIONALE D'HISTOIRE MILITAIRE - INTERNATIONALE ZEITSCHRIFT FÜR MILITÄRGESCHICHTE - INTERNATIONAL REVIEW OF MILITARY HISTORY

Comité international des sciences historiques, Commission d'histoire militaire comparée (R 015)

LA REVUE NOUVELLE (R 011)

TIJDSCHRIFT VOOR GESCHIEDENIS

Groningen, Wolters-Noordhoff. (R 008)

DE VETERAAN - LE VETERAN

Uitgegeven door de groepering Brabant van het Nationaal Verbond der Veteranen van Koning Leopold III - Edité par le Groupement Brabant de la Ligue Nationale des Vétérans du Roi Léopold III. (R 020)

LA VIE WALLONNE

Revue trimestrielle illustrée. (R 045)

VIERTELJAHRSHFTE FÜR ZEITGESCHICHTE

Im Auftrag des Instituts für Zeitgeschichte München herausgegeben von Hans Rothfels und Theodor Eschenburg.
Stuttgart, Deutsche Verlagsanstalt. (R 001)

LA VOIX INTERNATIONALE DE LA RESISTANCE

Périodique mensuel indépendant. (R 029)

WOJSKOWY PRZEGLĄD HISTORYCZNY

Warszawa. (R 039)

Naast deze tijdschriften beschikt het Centrum over een, door een abonnement met het Persknipselbureau te Brussel, steeds bijgehouden verzameling van dagblad- en tijdschriftenartikels, gewijd aan de geschiedenis van België tijdens de tweede wereldoorlog.

W.M.

2. Archieven.

a) German Records Microfilmed at Alexandria.

Reeds meer dan een jaar geleden heeft het Centrum een keuze gedaan in de archieven betreffende België die door de Geallieerden in beslag werden genomen en die in de Verenigde Staten werden gemikrofilmd. Die archieven werden aan het Bundesarchiv teruggegeven en berusten nu deels te Koblenz, deels te Freiburg.

De mikrofilms die te Alexandria werden gemaakt blijven echter het gemakkelijkste konsultatiemiddel voor het buitenland. Daarom heeft het Centrum besloten alle films aan te kopen die op ons land betrekking hebben.

De 554 rollen van elk 30 meter mikrofilm zijn eindelijk aangekomen en kunnen voortaan in onze lokalen geraadpleegd worden. Wij beschikken hier niet over voldoende plaats om de inhoud ervan te ontleden. Men werkt voor het ogenblik aan een steekkaartensysteem. Wij geven hieronder een overzicht, volgens hun herkomst, van de films die op het Centrum beschikbaar zijn met aanduiding van de referenties die voorkomen in de "Guides to German records microfilmed at Alexandria". Deze catalogi zijn eveneens ter beschikking van het publiek.

T 70 - Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda	21 films
T 71 - Reichswirtschaftsministerium	32 films
T 73 - Reichsministerium für Rüstungs- und Kriegsproduktion	8 films
T 74 - Reichskommissar für die Festigung deutschen Volkstums	1 film
T 77 - O.K.W.	169 films
T 78 - O.K.H.	57 films
T 79 - Wehrkreise	4 films
T 81 - N. S. D. A. P.	38 films
T 175 - Reichsführer S. S.	56 films
T 177 - Reichsluftfahrtministerium	2 films
T 178 - Varia	5 films
T 311 - Legergroepen	22 films
T 312 - Legers	31 films
T 313 - Gepantserde Legereenheden	1 film
T 314 - Legerkorpsen	14 films
T 315 - Divisies	2 films
T 321 - O.K.L.	8 films
T 401 - Reichsamt für Bodenforschung	1 film
T 501 - Bezette gebieden	39 films

Er werd reeds een nieuwe bestelling gedaan in de Verenigde Staten. Op die manier hopen wij de navorsers de hele verzameling van gemikrofilmde Duitse archieven betreffende België in de tweede wereldoorlog te kunnen aanbieden.

J. G.

b) Het K.A.J. - Archief.

Dank zij de bereidwilligheid van het Algemeen Sekretariaat van de K.A.J. te Brussel, heeft het Centrum medio 1970 een belangrijk gedeelte van het oorlogsarchief van die organisatie kunnen fotokopiëren. Niet minder dan 968 stukken werden geklasseerd en geïnventariseerd en zijn thans ter beschikking van de navorsers. Dit geheel werd achteraf nog aangevuld met enkele interessante documenten uit het archief van wijlen Kardinaal Cardijn.

In afwachting dat de volledige inventaris van dat archief wordt gepubliceerd, kunnen wij hier alvast reeds de basisindeling ervan meedelen. Het eerste deel bevat de algemene verslagen over de activiteiten van de K.A.J. tijdens de Tweede Wereldoorlog (nrs. 1 tot 7). In het tweede deel werden alle dokumenten bijeengebracht die betrekking hebben op de aktie van de K.A.J. bij de Belgische arbeiders in Duitsland (nrs. 8 tot 547). De archieven over de door de Kajotters opgerichte "Hulp aan de Arbeiders in de Vreemde (H. A. V.)" werden ondergebracht in de derde sekte (nrs. 548 tot 660), terwijl alle stukken over de K.A.J.-aktie bij de Belgische arbeiders in Frankrijk de vierde sekte vormen (nrs. 661 tot 694). Het laatste deel van het archief bevat de naoorlogse verslagen van de Vlaamse, Waalse en Brusselse K.A.J.-federaties en/of -afdelingen over hun activiteiten tijdens de oorlog (nrs. 695 tot 968).

F.S.

c) Het archief van het net "BOUCLE".

Een van de meest prangende problemen voor een Belgisch Inlichtingennet was zeker de informaties regelmatig naar Groot-Brittannië te kunnen doorsturen. De grootste moeilijkheid voor de historicus nu is de juiste waarde en de omvang van die briefwisseling te kunnen schatten.

Destijds werden er inderdaad een groot aantal mikrofilms voor exploitatie aan de Britten overgemaakt; ze bestaan niet meer of kunnen nog niet geraadpleegd worden. Anderzijds werden - uiteraard om veiligheidsredenen - de oorspronkelijke dokumenten meestal vernietigd van zodra het niet meer nodig bleek ze nog langer te bewaren, namelijk nadat Londen de ontvangst ervan bevestigd had. Daarom zijn in de meeste gevallen slechts de laatste zendingen van onze Diensten nog in ons bezit, namelijk ~~deze betreffende de zeer~~ interessante periode die volgde op de landing in Normandië. Het geval van het Inlichtingennet "Boucle" vormt echter een gelukkige uitzondering op deze algemene regel.

Boucle werd samen met zijn radioman in de nacht van 30 april

1942 gedropt met als opdracht in België een inlichtingsdienst te organiseren waarvan hijzelf de basis had gelegd vóór zijn klandestien vertrek naar Engeland. Het "kontakt" kwam rond het midden van dat jaar tot stand en van dan af gaf hij zijn inlichtingen met een merkwaardige regelmaat door via Roubaix, Parijs en Spanje.

Dank zij de spitsvondigheid van de leider van het net, bleef een aanzienlijk deel van de dokumenten, die onder de vorm van mikrofilms langs die weg verstuurd werden, behouden. In het appartement van een van zijn agenten liet hij een spouwmuur bouwen. Zo ontstond een smalle geheime bergplaats, die praktisch onmerkbaar was en die men slechts langs de zolder kon bereiken... op voorwaarde dat men kleine handen had! Nadat ze gefotografieerd waren, werden de stukken in een omslag gestopt en met een touw aan een nagel opgehangen. Zodra men zeker wist dat het bericht veilig ter bestemming aangekomen was, volstond het het touwtje los te maken om de dokumenten bij de vorige op de bodem van deze nieuwsoortige brievenbus te laten terecht komen. Toen deze schuilplaats na de bevrijding opgebroken werd, gingen jammer genoeg enkele dokumenten verloren.

Zo bezitten wij nu het voornaamste deel van een tachtigtal zendingen. De verzameling is nagenoeg volledig voor de periode na september 1943. Voor de dokumenten tussen juli 42 en midden 43 was het soms onmogelijk ze in de juiste volgorde te klasseren, want slechts weinige dragen een volgnummer. Vanaf de zending "Q" van 17 juli 1943 daarentegen, draagt elk stuk een nummer en wordt elke zending met één of twee letters aangeduid, eerst tot Z, daarna van AA tot ZZ en tenslotte van AB tot AT (30/8/44). Elke zending werd in een map gestoken. De inlichtingen werden per categorie gegroepeerd: militaire feiten, spoor- en waterwegen, economie en "varia" die hoofdzakelijk betrekking hebben op de politiek. Voor elke zending werd een inventaris opgemaakt met, voor de verschillende onderwerpen, een bondig overzicht van de inlichtingen die erin vervat zijn.

Zo bleef voor de toekomst een indrukwekkende reeks dokumenten bewaard, waarvan de meeste zeer waardevol zijn. Wij kunnen slechts wensen dat nog veel dergelijke buitenkansjes aan het Centrum zouden geboden worden.

J. D.

d) Het archief van de Nationale Unie van de Sluikpers.

De N. U. S. heeft zich sinds 1946 beziggehouden met de geschiedenis van het verzet door middel van sluikbladen. Tevens belastte ze zich met de telling van alle personen die bij deze verzetsstrijd betrokken waren en nam ze de verdediging van hun rechten waar. Het archief van die organisatie is ongetwijfeld van uitzonderlijk belang voor de geschiedenis van het verzet in België in 't algemeen.

Dank zij de bereidwilligheid van de N. U. S. -leiders heeft het Centrum dat archief in bruikleen gekregen. Het is een onmisbaar complement van het Fonds Léo Lejeune - de sekretaris-generaal van de N. U. S. - dat door het Centrum werd geïnventariseerd en het bood bovendien de gelegenheid de kollektie sluikbladen van het Centrum aanzienlijk te verrijken. Het N. U. S. -archief bevat ook de volledige reekshistorische overzichten van sluikbladen die door Léo Lejeune werden opgesteld evenals de dossiers die daarvoor werden aangelegd. De inventaris van dat fonds wordt thans klaargemaakt.

e) Privé-archieven.

- Het oorlogsarchief van Arthur Wauters (1890-1960) P. W. 1

Dank zij de bereidwillige medewerking van Mevrouw RUCQ, kon het Centrum de archieven van oudminister Arthur Wauters die op de oorlogsperiode betrekking hebben, fotokopiëren.

Arthur Wauters kwam in Londen aan op 15 juni 1940 en nam er als volksvertegenwoordiger deel aan de parlementaire discussies over de samenstelling van een Nationaal Belgisch Comité. Hij stelde daarvoor verschillende teksten en programma's op, waarvan men in deze archieven een kopie vindt. Hij is eveneens de auteur van het ontwerp van antwoord van de Socialisten in ballingschap aan Hendrik de Man. Hij weigerde Londen in het heetst van de strijd te verlaten voor een leerstoel die hem in de Verenigde Staten werd aangeboden, en wees eveneens een functie als regeringsambtenaar van de hand. In december 1940 aanvaardde hij volledig belangloos de leiding van het officiële weekblad La Belgique Indépendante, die hij echter een jaar later opgaf omdat hij gekant was tegen de pro-royalistische lijn van het blad. Eveneens pro deo bekleedde hij de functie van afgevaardigde van de Belgische Regering voor de betrekkingen met het Ministerie van Voorlichting en de Buitenlandse Pers (Belgian Press Bureau, Ministry of Information). Hij was voorzitter van de Sociale Kommissie van de Kommissie voor de Studie van de Naoorlogse Problemen. Als lid van het Bureau van de BWP, stelde hij het in 1942 terug samen en nam deel aan de activiteiten van de Groep Emiel Vandervelde.

In 1944 gaf hij zijn parlementair mandaat op om een diplomatieke loopbaan te beginnen.

Zijn archief (87 stukken) bestaat hoofdzakelijk uit zijn briefwisseling met Max GOTTSCHALK, die toen in New York verbleef, uit verscheidene stukken betreffende zijn aktiviteit te Londen en een verslag over de toestand te Brussel in 1944.

De inventaris bevat ook een index van de voornaamste vermelde namen.

J. G.

- Het archief Charles Overputte (1924 -) P.O. 1

Charles Overputte was student aan het Instituut voor Kunsten en Ambachten te Brussel tot 1941. Vanaf die datum werkte hij als arbeider bij Contimeter.

Hij was de schoonbroer van een actief Kommunistisch militant en werd in 1942 lid van de Verenigde Jonge Socialistische Wacht te Molenbeek onder de deknaam Alex Fabre. Hij was de schatbewaarder van de sekte, verspreidde sluikbladen en nam deel aan verscheidene akties.

Eind 1942 verliet hij de beweging voor de groep "Les Affranchis".

Na zijn aanhouding in april 1944 werd hij naar Duitsland gedeporteerd. Op 15 juni 1945 keerde hij naar België terug.

Het archief Charles Overputte bestaat voornamelijk uit een reeks klandestiene interne nota's van de V. J. S. W. -sekte, een indrukwekkend aantal vlugschriften die door deze sekte werden opgesteld of verspreid, evenals een zeer rijke verzameling sluikbladen van de beweging. Deze dokumenten geven een goed beeld van de diverse activiteiten van een klandestiene organisatie.

Naast de 87 exemplaren van sluikbladen die in de verzameling van het Centrum gefintegreerd werden, telt de inventaris van het archief Overputte 68 rubrieken.

J. G.

- Het archief Willem Deswarte - P.D. 4.

In 1942 vluchtte Willem Deswarte uit België naar Londen waar hij de leiding van de Studiedienst van de staatsveiligheid op zich nam. Hij schreef talrijke artikels en studies. De archieven die hij aan het Centrum heeft afgestaan omvatten verschillende van deze dokumenten. Zij hebben hoofdzakelijk betrekking op het leven in bezet België. (Geklasseerd door J.G.).

- Het archief Georges Meyst - P.M. 3

Dit archief omvat twee onderscheidene reeksen van dokumenten : de ene houdt verband met de Inlichtingsdienst Tegal, de andere met het Bevrijdingsleger. Beide handelen uitsluitend over het jaar 1944.

3. Verzamelingen.

a) Sluikpers.

Dank zij het Fonds NUS (Nationale Unie der Sluikpers) werd de

verzameling sluikbladen van het Centrum aanzienlijk uitgebreid : 284 exemplaren, waaronder 71 nieuwe titels. De Stichting Jacquemotte te Brussel heeft aan het Centrum enkele nummers van de klandestiene Drapeau Rouge in bruikleen gevraagd voor de uitgave die zij voorbereidt. Als tegenprestatie heeft zij aan het Centrum een aantal ontbrekende nummers geschonken. De activiteit van onze korrespondenten te Bergen en te Verviers, de HH. Y. Bourdon en J. Wynants, hebben er eveneens toe bijgedragen de "score" op 3.865 nummers en 426 verschillende titels te brengen.

Volledige reeksen.

Hieronder volgt de lijst van de sluikbladen waarvan het Centrum nu de volledige reeks bezit, met uitzondering van de bladen waarvan slechts één of twee nummers verschenen.

- L'Alouette, Bergen
- De Belg (Eendracht maakt Macht), Gent-St.-Niklaas
- Belge Toujours, (Elsene)
- Elf November - Onze Novembre, Brussel
- L'Espoir, Bertrix
- Das Freie Wort, Brussel
- Front, Brussel
- La Lanterne, Halle
- Libération, Brussel
- La Libre Belgique Peter Pan, Brussel
- Le Monde du Travail, Luik
- Le Patriote, Carnières
- Le Peuple, Brussel
- Pourquoi Pas Nous ?, Verviers
- Revue de la Presse Libre, Verviers
- De Spion, Zaventem
- Sursum Corda, Brussel
- De Uitgehongerden-Les Affamés, Tienen
- Le Vigilant, Doornik
- La Voix des Belges, Brussel
- Vrij Volk, Leuven
- Het Vrije Woord (Vrank en Vrij), Antwerpen

b) Geallieerde vlugschriften.

Vanaf september 1940 hebben de Britse en later de Amerikaanse luchtmacht regelmatig boven de bezette gebieden vlugschriften, tijdschriften en brochures gedropt om er een psychologisch tegenoffensief te voeren.

Voor elk land was er een aangepaste propaganda, waarin de verscheidene regeringen in ballingschap ruimschoots hun aandeel hadden.

Het Centrum verzamelt de teksten die voor België bestemd wa-

ren. Deze werden stuk voor stuk op steekkaart gebracht. In deze belangrijke verzameling blijven echter nog vele leemten en ook op dit gebied rekenen wij op de medewerking van het publiek om onze verzameling aan te vullen.

c) Oproep tot de bezitters van foto's over de tweede wereldoorlog.

Uit enkele recente enquêtes is gebleken dat tal van partikulieren en openbare instellingen nog belangrijke foto's betreffende het oorlogsgebeuren in België bezitten (wij denken hier b.v. aan de Bevrijding van de Belgische steden en dorpen). Met het oog op de samenstelling van een zo volledig mogelijke fototeek over alle aspecten van de oorlog en van de bezetting in België, richt het Centrum zich opnieuw tot alle betrokkenen opdat ze hun fotomateriaal ofwel in bewaring, ofwel in bruikleen aan het Centrum zouden afstaan. Wie meer inlichtingen over dit initiatief wenst te vernemen, kan schrijven of telefoneren naar het Centrum.

---ooOoo---

K R O N I E K

HET GEBRUIK VAN DE BELGISCHE ARBEIDSKRACHTEN TIJDENS DE HITLERIAANSE BEZETTING.

Van alle Westeuropese staten was België de enige die in de loop van de eerste wereldoorlog, op het gebied dat ons hier interesseert, een historisch precedent had gekend. Alhoewel de bezetter gezwicht was voor de algemene verontwaardiging en de belangrijkste opeisingsmaatregelen had ingetrokken, werden er van 1916 tot 1918 toch 120.000 Belgische arbeidskrachten gedeporteerd. Een kwarteeuw later wekte de analogie van de situatie zowel bij de bevolking als bij de bezettingsoverheden motiveringen op die door de ervaring werden ingegeven. Dit feit dient men eveneens in acht te nemen bij de studie van het verschijnsel Verzet.

Een andere bijzonderheid ligt in het feit dat het Belgische grondgebied in zijn geheel onder een militair bestuur werd geplaatst. Deze apolitieke vorm van het bezettingssysteem verklaart bepaalde bijzondere houdingen. Te meer daar na het vertrek van de Belgische regering in 1940 het hele nationaal administratief apparaat behouden bleef, terwijl de uitvoerende macht gedeeltelijk door de Sekretarissen-generaal werd overgenomen. De nauwkeurig omlijnde bevoegdheden van deze administratie werden erkend en het militaire Beheer hield er in aanzienlijke mate rekening mee. Voor het overige vertoonden de bezettingsorganen dezelfde structuur als in Frankrijk en in Nederland.

Tijdens de maanden die volgden op de kapitulatie van het Belgisch Leger op 28 mei 1940 werden zowel het Duitse militair bestuur als de Belgische administratie gekonfronteerd met de noodzaak in hun beider belang het economisch leven van het land te herstellen en het probleem van de werkloosheid op te vangen waardoor ongeveer 500.000 arbeiders getroffen waren (1). Maatregelen werden getroffen om hulp te bieden, namelijk door tussenkomst van de Kommissies voor Openbare Onderstand. De werkhervatting werd bevorderd door het oprichten van een "Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Toezicht" en van een "Commissariaat voor 's Lands Wederopbouw".

(1) Om een vergelijking met andere landen mogelijk te maken, geven wij hier enkele gegevens die een kwantitatieve raming mogelijk maken. Bevolking van België in 1940 : 8.295.000 (afgerond cijfer). Aantal mannen tussen 18 en 50 jaar : bij benadering 2.000.000. Aantal ongehuwde vrouwen of gehuwde vrouwen zonder kinderen, tussen 18 en 45 jaar : 850.000 Cfr. Institut National de la Statistique, Démographie de la Belgique de 1940 à 1945, Brussel, 1947.

Doch weldra zou het duidelijk worden dat de Belgische en de Duitse overheid niet dezelfde doeleinden nastreefden. Deze tegenstelling tekende zich scherp af in de herfst van 1940, toen het militair bestuur zijn rekruteringspolitiek voor de vrijwillige tewerkstelling in Duitsland ontwikkelde (2).

Weliswaar dient vermeld dat het Duitse militair bestuur erin slaagde bepaalde Belgische diensten tot kollaboratie te brengen, met name het Rijksarbeidsambt dat in de praktijk ontsnapte aan de controle van de Sekretaris-generaal van het Departement van Arbeid en Sociale Voorzorg. Binnen het beperkte kader van een politiek van het geringste kwaad, slaagden de Sekretarissen-generaal er evenwel in de verwezenlijking van het Duitse programma af te remmen door hun aarzelingen en door onophoudelijke onderhandelingen met de bezettingsoverheid. Het resultaat was dat de verplichte tewerkstelling eerst in maart 1942 werd ingevoerd terwijl de Militärverwaltung er reeds mee dreigde sedert begin 1941 (3).

Het systeem van de aanwerving van vrijwilligers bleef voortbestaan tot aan de bevrijding, naast het systeem van verplichte tewerkstelling. Het blijft zeer moeilijk nauwkeurig het aantal te bepalen van de Belgen die vrijwillig voor het Reich gingen werken in Duitsland of in het ambtsgebied van het Militair Bestuur. De statistieken die men heeft teruggevonden geven immers een zeer onvolmaakt beeld van de werkelijkheid. Het vergelijkend onderzoek laat momenteel toe een benaderend cijfer voorop te stellen van 400.000 kontrakten voor een duur van zes maanden of meer (4).

Op 6 maart 1942 werd de verplichte tewerkstelling ingevoerd in België en Noord-Frankrijk; aldus werd de Belgische economie in grote mate geïntegreerd in die van het Reich. Zes maanden later, op 6 oktober, maakte een nieuwe verordening de deportatie naar Duitsland mogelijk van de mannen van 18 tot 50 jaar en van de ongehuwde vrouwen van 21 tot 35 jaar. Een ganse waaier van maatregelen trof de steeds talrijkere werkweigeraars: strafbedreigingen, intrekking van de ravitaillingskaarten, repressie tegen de familie en de medeplichtigen.

(2) Eind 1940 waren er ongeveer 100.000 vrijwillige arbeidskontrakten voor Duitsland door Belgen ondertekend: F. SELLESLAGH, De tewerkstelling van Belgische arbeidskrachten tijdens de bezetting 1940, Brussel, 1970, (Documenten 1), p. 18.

(3) M. VAN DEN WIJNGAERT, De Sekretarissen-generaal tegenover de verplichte tewerkstelling (1940-1944), in Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Nr. 1, Brussel, 1970, pp. 7-23.

(4) Met dit cijfer beduiden wij het totale aantal Belgische arbeidsvrijwilligers in Duitsland, Noord-Frankrijk en België in de Duitse diensten en de wapenindustrie, in de organisatie Todt (hoofdzakelijk in de Oberbauleitung Brugge), in de ondernemingen van de Marine en de Luftwaffe. Wat de rekrutering van arbeidsvrijwilligers vooral kenmerkt is de bijzondere aandacht die wordt besteed aan de selectie en de plaatsing van de arbeiders.

Op 9 februari 1943 verplichtte een nieuwe verordening de eerstejaarsstudenten van de universiteiten tot één jaar arbeidsstage alvorens hun studies voort te zetten.

Later werden de mannelijke arbeidskrachten ook opgeëist per leeftijdsklasse (dekreet van 6 september 1943 : klassen 1920 en 1921 ; dekreet van 12 maart 1944 : klassen 1922 tot 1924). Iedere vrijgestelde moest in het bezit zijn van een attest dat door de Werbestelle werd afgeleverd. Hierdoor werd het opsporen van de werkweigeraars en de toepassing van de opeising voor het Reich zeer vergemakkelijkt. In juli 1944 vaardigde Sauckel nog meer uitgebreide opeisingsmaatregelen uit, die echter door de snelle bevrijding van het Belgisch grondgebied achterhaald werden (5).

Het juiste aantal Belgische arbeiders die werden opgeëist kon nog niet met de gewenste nauwkeurigheid bepaald worden (6). Uit de vergelijking van de statistieken van de werkloosheid, de plaatsing in België, de plaatsing in Duitsland volgens Duitse en Belgische bronnen, en de lijsten van de Dienst voor Oorlogsgetroffenen, van het Commissariaat voor de Repatriëring en van de Paspoortdiensten, kan men de volgende raming vooropstellen :

- van maart tot oktober 1942 :
 - 60.000 in België en Noord-Frankrijk
- van oktober 1942 tot augustus 1944 (einde v. d. bezetting):
 - 190.000 in Duitsland
 - 10.000 in België en Noord-Frankrijk.

Van 1942 tot 1944 werden dus in totaal 260.000 Belgen verplicht tewerkgesteld.

- (5) De opseisingsmaatregelen, de werking van de Duitse en Belgische diensten en het verzet tegen de verplichte tewerkstelling worden nader belicht in J. CULOT, Het gebruik van Belgische arbeidskrachten en het probleem van de werkweigeraars, in Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, nr. 1, Brussel, 1970, pp. 33-68. Deze studie is een samenvatting van de onuitgegeven licentiaatsverhandeling die de auteur heeft voorgelegd aan de Université Libre te Brussel onder de titel : Le travail obligatoire des Belges décrété par l'autorité militaire allemande d'occupation (Faculté des Sciences sociales, politiques et économiques, 1970).
- (6) Voor de geloofwaardigheid van de Duitse bronnen verwijzen wij naar J. WILLEQUET, Les étapes de la mise au travail en Belgique 1940-1944, IIIe Congrès international sur l'Histoire de la Résistance européenne, 2-4 september 1963, Ronéo, 16 p.

Rekening gehouden met de talrijke kontraktbreuken van arbeidsvrijwilligers (7) en ontvluchtingen van verplicht tewerkgestelden, mag men het aantal Belgische arbeiders in Duitsland in 1944 schatten op ongeveer 220.000, de krijgsgevangenen niet inbegrepen (8).

Het aantal Belgische krijgsgevangenen die werden tewerkgesteld is relatief laag: ongeveer 50.000 (9). Het dient vermeld dat België niet de Relève heeft gekend, zoals die in Frankrijk werd toegepast.

Afgezien van het aanvankelijk sukses dat de rekrutering van vrijwilligerskende, mag men stellen dat de bezetter in België lang niet de resultaten heeft bereikt die hij van de mobilisering van de arbeidskrachten verwachtte. En dit ondanks alle drukingsmiddelen, vergeldingsmaatregelen, razzia's en propaganda.

Uit de gelukkig bewaard gebleven verslagen over de publieke opinie (Stimmungsberichte) van de Propaganda-Abteilung, de Militärverwaltung en de Sicherheitsdienst, blijkt duidelijk het groeiend wantrouwen van de Belgische publieke opinie tijdens de fase van de verplichte tewerkstelling. Deze documenten tonen aan dat de Duitse Administratie in België het mislukken van haar propaganda zeer goed inzag. Zij geeft het grif toe in haar kommentaar op het herderlijk schrijven van 21 maart 1943 waarin kardinaal Van Roey protest aantekende tegen de verplichte tewerkstelling, in haar kommentaar op de brief die Koning Leopold rond dezelfde tijd richtte aan het Rode Kruis en in haar analyses van de sluikpers. In haar verslagen beschouwt de Sicherheitspolizei de verplichte tewerkstelling als voornaamste faktor van het groeiend Verzet tegen het Reich (10).

-
- (7) De meeste vrijwillig tewerkgestelden van de jaren 1940 tot 1942 zijn definitief naar België teruggekeerd voor 1944.
- (8) Voor België en Noord-Frankrijk kunnen de Duitsers onmogelijk de juiste cijfers geven voor de laatste twee maanden van de bezetting, daar de toestand van de arbeidskrachten toen uiterst kompleks was: onophoudelijke mutaties van de arbeiders en de bedienden, kontraktbreuken, ontvluchtingen, afwezigheden, enz...
- (9) Het effectief van de krijgsgevangenen, dat onmiddellijk na de operaties van 1940 ongeveer 225.000 man bedroeg, daalde geleidelijk aan door de vrijlating van de Vlaamse militairen, de repatriëring om gezondheidsredenen, de ontsnappingen, enz... Eind 1942 zijn er nog zowat 70.000 en eind 1944 ongeveer 65.000, waaronder nagenoeg 4.000 officieren. Cfr. G. HAUTECLER, De Belgische krijgsgevangenen in 1940-1945. Statistische gegevens, in Mededelingen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, nr. 2, mei 1970, pp. 34-36.
- (10) E. DE BENS-HENDRIX, Propaganda rond de verplichte tewerkstelling, in Bijdragen... pp. 25-31. De auteur is aan de Rijksuniversiteit te Gent een doktoraatstesis begonnen over de gecensureerde pers in België van 1940 tot 1944.

In juni 1944 telden de opsporingslijsten meer dan 80.000 namen van werkweigeraars. Dit cijfer geeft een welsprekend beeld van de solidariteit van de Belgische bevolking, want het voortdurend aangroeien van het aantal ondergedokenen stelde ernstige problemen voor wat hun veiligheid, behuizing en bevoorrading betrof (11).

De materiële en financiële steun aan de werkweigeraars werd verzekerd door alle Verzetsbewegingen zonder uitzondering. Zo werden bijvoorbeeld aanzienlijke fondsen ter beschikking van deze bewegingen gesteld door een gespecialiseerde sluikdienst, Sokrates genaamd, die werd gefinancierd door Londen en door leningen waarvan de titels via de BBC door de regering werden geauthentificeerd (12).

Vele werkweigeraars zullen de rangen van de Verzetsbewegingen vervoegen. Tot slot van deze balans herhalen wij dat nog vele vragen open blijven. Er dient immers nog bepaald te worden met welke fenomenen de hoogte- en laagtepunten in de curve van de arbeidersrekrutering overeenstemmen ; welke invloed de geallieerde propaganda en de militaire gebeurtenissen hebben uitgeoefend ; in welke mate de bombardementen op het Reich de kontraktbreuken in de hand gewerkt hebben ; welke druk de financiële en de voedselvoorzieningssituatie heeft uitgeoefend. Ook dient nog te worden uitgemaakt welke verliezen de Belgische economie geleden heeft.

Tenslotte is er nog het gewoon menselijk aspect van de zaak : de bestaansvoorwaarden van de arbeiders en hun gezinnen, een punt waarover de bronnen slechts weinig inlichtingen verschaffen.

Het gebruik van de arbeidskrachten was echter niet de enige aderlating die België moest ondergaan. Hieraan dient nog toegevoegd dat beslag werd gelegd op de bezittingen, de grondstoffen, de produktie, zonder de financiële manipulaties te vergeten.

De konfrontatie van de onderzoeken, waarvan dit colloquium een levend getuigenis was, wijst op de noodzaak binnen het kader van het Internationaal Comité een bestendige kommissie op te richten voor de studie van de arbeidskrachten tijdens de tweede wereldoorlog. België zal zich daar graag bij aansluiten.

Jean-Léon Charles

Professor aan de Koninklijke Militaire School

(11) H. BERNARD, La Résistance 1940-1945, Brussel, La Renaissance du Livre, 2de uitgave, 1969, pp. 60-63.

(12) B. DUCARME, Le financement de la Résistance Armée en Belgique (1940-1944), in Courrier hebdomadaire du Centre de Recherche et d'Information Socio-Politiques, nrs. 476-477, 1970, 62 p.

LEKTUURNOTA'S

La Libération des Oflags, in La Belgique Militaire - Belgische Militaire Tijdingen, nr. 80, mei 1970, pp. 2 - 30.

Onder de titel "La libération des Oflags" publiceerde generaal Wanty, de hoofdredakteur van het tijdschrift "Belgische Militaire Tijdingen", een reeks getuigenissen van Belgische officieren van het aktieve kader uit de Oflag IIA te Prenzlau :

- De laatste maanden van de gevangenschap, door De Smet ;
- Een odyssea, door Norbert Gauthier, Oborski en K. Navaux ;
- Terugkeer naar Prenzlau, door Cox en Top ;
- De bevrijding van het kamp, door Emile Wanty.

De getuigenissen van Navaux, Cox en Top zijn in het Nederlands opgesteld, de overige in het Frans. Zij brengen een levendig beeld van de dramatische evacuatie van de Oflag IIA op 25 april 1945, op het ogenblik dat de Russen reeds heel dicht Prenzlau waren genaderd. De Belgische officieren werden gekonfronteerd met de vele gevaren verbonden aan het overschrijden van de frontlinies, want de meeste geëvacueerden werden tenslotte bevrijd door het Rode Leger, namelijk op 28 april in Watzkendorf, een klein dorpje waar de Belgische officieren terug verzameld werden onder het bevel van de Belgische kolonel Labio.

In het tijdschrift worden deze getuigenissen ons geleverd zonder enige kritiek noch beoordeling. Dit is begrijpelijk, want generaal Wanty is in het kamp gebleven en heeft niet deelgenomen aan de evacuatie naar het Westen. Ikzelf maakte deel uit van de kolonne van blok A en ik was ook in Watzkendorf ; dit laat mij andermaal toe vast te stellen hoezeer dezelfde feiten door iedereen verschillend ervaren worden. Om een waarheidsgetrouw relaas van de bevrijding van de Belgische officieren uit de Oflag IIA te schrijven, zou een groter aantal getuigenissen nodig zijn. Ik wil hier enkel het voorbeeld aanhalen van Oborski die verklaart dat hij bij zijn terugkeer in het kamp, op 1 mei, er een "onbeschrijflijke chaos" vindt. In mijn persoonlijk oorlogsdagboek daarentegen lees ik, op datum van 2 mei, dat ik zeer verwonderd was over de orde die in het kamp heerste : gewapende Belgische wachten aan de ingang, verplichte inschrijving in het wachtlokaal, aanwijzing van een verblijfplaats, normale voedselvoorziening, enz...

Laten we hopen dat dit initiatief van de "Belgische Militaire Tijdingen" vele oudgevangenen van de Oflag IIA ertoe mag aanzetten om op hun beurt hun getuigenis te geven. Het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog zal ze met dank inzamelen.

Cdt. o.r. G. Hautecler

Tilly Spiegel.

Onze bespreking, in het vorige nummer van "Mededelingen", van "Oesterreicher in der belgischen und französischen Résistance" leverde ons vanwege auteur Tilly Spiegel een lange brief op, waarin zij de uitgebrachte kritiek onderschrijft.

Zij beklemtoont de beperkte ruimte die haar werd toegewezen, door de verplichting een dergelijk onderwerp tot 60 pagina's te beperken. Daardoor heeft zij liever de algemene problematiek onaangeroerd gelaten en een feitenrelaas gebracht. Daar haar monografie gewijd is aan de Oostenrijkers, acht zij zich niet geroepen aandacht te besteden aan de overige duitstalige antifascisten. Zij doet evenwel een beroep op het getuigenis van de nog in leven zijnde toenmalige leiders om te bewijzen dat inderdaad tot de lente 1944 de Oostenrijkers het leeuwenaandeel leverden in de strijd tegen het Nazi-leger.

Wij danken de auteur voor het toezenden van deze toelichtingen, maar willen er nog op wijzen dat het werk van Tilly Spiegel verscheen in de reeks "Monographien zur Zeitgeschichte" (monografieën over de hedendaagse geschiedenis). En als we het goed voorhebben, betekent monografie nog steeds een diepgaande studie over een welbepaald onderwerp. In het licht van deze definitie achtten wij het gerechtvaardigd onze opmerkingen te formuleren.

J. Gotovitch

---ooOoo---

G I F T E N

Regelmatig wordt de lijst gepubliceerd van giften en schenkingen aan het Centrum. Wij willen er nogmaals onze erkentelijkheid mee betuigen aan allen, die een gift stuurden.

Derde lijst, afgesloten op 15 juni 1971.

Gift van Gravin Hubert Pierlot.

De parlementaire Handelingen en Dokumenten vormen samen een belangrijke bron voor de studie van de politieke geschiedenis van België. De gift van Gravin Hubert Pierlot betekent dan ook een aanzienlijke aanwinst voor het Centrum. Zij schonk ons vierentachtig ingebonden delen van de parlementaire Handelingen (vijfenvestig delen) en van de parlementaire dokumenten (negenendertig delen), zowel van de Kamer als van de Senaat. De Handelingen lopen over een periode die begint met de zitting van 1933-1934 en eindigt met die van 1953-1954; voor de Dokumenten, daarentegen, is er een onderbreking van 1945-1946 tot en met 1950-1951. Deze rijke verzameling behoorde toe aan Graaf Hubert Pierlot, die van 7 februari 1939 tot 31 januari 1945 Eerste Minister was en tijdens de oorlog aan het hoofd stond van de Belgische regering te Londen. Naast de documentaire waarde van deze gift is er dus ook nog een herinnering aan verbonden.

Gift van Baron Marcel Henri Jaspar.

Baron Marcel Henri Jaspar, die vanaf 18 april 1939 in de regering Pierlot minister van Volksgezondheid was en op 18 juni 1940 te Londen arriveerde, schonk aan het Centrum zeer interessante archieven en een indrukwekkende kollektie kranten. De archieven, waarvan een inventaris zal worden gepubliceerd, bevatten o. a. dossiers over de activiteiten van het departement van Volksgezondheid in België en daarna in Frankrijk, over het probleem van de vluchtelingen, evenals originele nota's die tijdens de Ministerraden werden opgesteld en waarvan Baron Jaspar in een aanzienlijke mate gebruik maakte voor de redactie van zijn memoires (1). In die archieven vindt men ook nog stukken over zijn activiteiten te Londen, voor de vestiging van een Belgische regering op vrije bodem, evenals tal van andere dokumenten waarvan de diversiteit en het belang beter tot uiting zullen komen in de inventaris. De kranten, waarvan een deel nog niet in ons bezit is, lopen over de jaren 1941 tot 1945. Vermelden wij The TIMES, The DAILY TELEGRAPH, de NEWS CHRONICLE, de DAILY EXPRESS, The EVENING NEWS en het dagblad van de "Association des Français de Grande-Bretagne", FRANCE. Naast deze goed ingebonden en goed be-

(1) M. H. JASPAR, Souvenirs sans retouche, Paris, Fayard, 1968.

waardeverzamelingskranten, beschikken wij eveneens over weekbladen zoals The SPECTATOR, PICTURE POST, TIME en The ECONOMIST. Kortom, een bijzonder verrijkende aanwinst.

Dokumentatie over de bevrijding van Antwerpen.

Zoals reeds vermeld in onze eerste "Mededelingen" (1), begon het Centrum een zo volledig mogelijke dokumentatie te verzamelen over de rol van het verzet bij de bevrijding van Antwerpen en bij de vrijwaring van de haven.

Medewerking van diverse zijden liet reeds toe een aantal bundels van zeer grote waarde samen te brengen. De Heer Edouard Pilaet stelde het Centrum zeer belangrijke archieven ter beschikking, terwijl hij terzelfdertijd een hele reeks interviews toestond. Zeer nuttige kontakten werden genomen met Kommandant Eugène Colson en de Heer Robert Vekemans. Mevr. de Moor van Sina, van haar kant, bezorgde eveneens interessante dokumenten. Het blijft echter evident dat de opzoekingen nog in een breder kader moeten gebeuren. Wat reeds gedaan werd zinkt in het niet ten overstaan van het aantal acteurs en getuigen die nog moeten ondervraagd worden. Gezien de belangrijkheid van het onderwerp zou een navorser, die er zich full-time mee bezighoudt, zeer welkom zijn. Het personeelstekort laat dit echter niet toe, maar er werden reeds stappen gedaan om deze situatie te verbeteren.

A. BOEKEN, PERIODIEKEN, BROCHURES (2)

- ABS, R. (Instituut Emile Vandervelde - Brussel) : * Catalogue I et II de l'I.E.V.
- AHS LUND, Kolonel (Krigsmakten Kungl. Militärhögskolan - Stockholm) : Aktuellt och historiskt 1965
- AMBASSADE VAN JOEGOSLAVIE (Brussel) : Dr. Dragić (D) : Les hôpitaux des Partisans en Yougoslavie; La Yougoslavie dans la 2e guerre mondiale.
- AMBASSADE VAN POLEN (Brussel) : Contribution à l'histoire d'Auschwitz ; Varsovie quand même; Sur le problème allemand ; La Pologne en photo ; La sécurité de l'Europe.
- ANCIAUX, G.F. (Brussel) : Bulletin Militaire, Léopoldville-février 1958.
- ASOCIATIA de DREPT INTERNATIONAL (Bucarest) : Europees Colloquium - Bucarest juni 1969 : Le développement de la coopération entre les Etats européens - prémisse d'un climat de paix et de sécurité; Revue roumaine d'études internationales 1967 - 1969.
- BALTHAZAR, H. Dr. (Gent) : Primo (Fr.) : Langs de wegen van gewond Vlaanderen.
- BARTEL, W. Prof. Dr. (Berlijn) : *Wehrwirtschaftsführer Geheimwaffen KZ.
- BOURDON, Y. (Bergen) : Revues américaines, 1945; Magasins divers de l'immédiat après-guerre.
- BRAGARD, A. (Battice) : *Le Fort de Battice 10 mai 1940, 40 p.

(1) Mededelingen nr. 1, december 1969, p. 20.

(2) Indien de schenker tegelijk auteur is wordt de titel voorafgegaan door een sterretje.

- BRICHARD-BOLOME, J. Mevr. : *Introduction à l'étude de la Presse Clandestine belge (1940-1944) : Les moyens d'action préconisés.
- BRONCKART, Mevr. (Verviers) : Bronckart (J) : Bombes, Obus et Robots. Verviers 1945.
- BROOKE, F. (Brussel) : La Tribune de Genève.
- BRUNEEL, A. Prof. (Brussel) : 1 lot van 26 brochures; 4 tijdschriften; Documents relatifs à la politique franco-anglaise d'extension de la guerre (nr.4) ; Nouveaux documents relatifs à la politique d'extension de la guerre des Puissances occidentales (nr.5).
- BUCH, H. (Brussel) : *La Résistance : l'expérience belge, overdruk van "La guerre et ses théories", P.U.F.
- BUZAK, H. (Warschau) : Revue Internationale d'Histoire Militaire, 1969.
- CENTRE NATIONAL DES HAUTES ETUDES JUIVES (Brussel) : Catalogue des Périodiques.
- CHARLES, J.L. Prof. (Brussel) : Entre Nous, nr. 69; Bernard (H) : Guerre totale et guerre révolutionnaire, 3 dln.+kaarten; Culot (J) : Le travail obligatoire des belges décrété par l'Autorité militaire allemande de l'occupation 1940-1944+1 dl.bijlagen ; *Les débuts de la Résistance en Europe, extrait de "Clio"; Comité d'histoire de la deuxième guerre mondiale. Expositions : Occupation-Résistance-Libération.
- CLEEREMANS, J. (Brussel) : diverse brochures; 16 nrs van "De Veteraan Le Vétéran"; Chambord (M) : Ombres et Clartés de la Campagne belge de 1940; Roy (Ch) : Morts dans l'Ombre; Hustin (A) : Sabotages; Berger-Creplet : Eternelle Germanie.
- CODECHEVRE, Generaal (Parijs) : Bulletin "La Cohorte" de la Légion d'Honneur nrs 21, 23, 25, 26, 27.
- COMMISSION GENERALE D'ENQUETE SUR LES CRIMES NAZIS EN POLOGNE (Warschau): Fascicule I - Les chefs des associations de réfugiés en République Fédérale Allemande/Leur passé criminel et nazi; Recueil de doc.- Warszawa
- DANZE (Brussel) : Soldats et généraux des campagnes d'Europe occidentale; S.S. Pie XI, Encyclique "Divini Redemptoris" sur le communisme athée ; Militärgeographische Angaben über England; Stadtdurchfahrtspläne England; Deutsches Kriegsrecht; Struye : L'évolution du sentiment public en Belgique sous l'occupation allemande; King Albert's book.
- DE BECKER, J.P. (Brussel) : Girard (L-D) : La guerre franco-française ; Champeaux (G) : La croisade des démocraties, 2 dln. ; Lefèvre (R) : Raz de marée. Visions de guerre; Ouvaroff (S) : Lame de Fond; Las Vergnas (R) : F.D. Roosevelt ou la dictature de la Liberté; Lapie (P-O) : La Légion étrangère à Narvik; Jacquier-Bruère : Demain la Paix; Bricmont (G) : Où est l'utopie ?; Bernard (J-J) : Le camp de la mort lente; Doff (N) : Jours de Famine et de Détresse; Delaet (J) : Derniers escadrilles 40 ; Capitaine Freddy : Service 8; Ecrivains en prison; Idem : Ils ont craché sur nos tombes; Black (R.W.) : Histoire et crimes de la Gestapo parisienne.
- DE BENS, Els (Gent) : *La presse au temps de l'occupation de la Belgique. Overdruk van Revue d'histoire de la deuxième guerre mondiale. P.U.F.
- de RADIGUES de CHENNEVIERE, Mevr. C. : Brissaud (A) : La dernière année de Vichy (1943-1944); Dumaine (J) : Quai d'Orsay (1945-1951); Le crime de l'armistice; Stucki (W) : La fin du régime de Vichy; Papen (Fr.von): Memoirs; Hassell (U.von) : D'une autre Allemagne ; Jouvenel (B. de) : D'une guerre à l'autre; Lajos (I., Dr) : La vérité sur l'armée allemande; Monzie (A. de) : La saison des juges; Benjamin (R): Le printemps

- tragique; Fabre-Luce (A) : Le secret de la République; D'Harcourt (R) : L'évangile de la force; Rauschnig (H) : La révolution du nihilisme ; Cahiers franco-allemands. Deutsch-französische Monatshefte. Juin-Juillet - Août 1943; Hoare (Sir S.) : Ambassadeur en mission spéciale ; Testibus (A) : Le Parlement dans la tempête; Bidou (H) : La bataille de France (10 mai- 25 juin 1940); Jouvenel (B.de) : Après la défaite; Thouvenin (J) : Les premiers actes du Maréchal Pétain; Idem : D'ordre du Maréchal Pétain; Idem : Avec Pétain. Une nouvelle page d'histoire de France; Giraudoux (J) : Armistice à Bordeaux; Guitry (S) : Quatre ans d'occupation; Fabre-Luce (A) : Journal de la France; Rougier (L) : Mission secrète à Londres.
- D'HONT, A. (Knokke) : *Dagklapper der Bevrijding van Knokke.
 - de LANDSHEERE, L. Mej. (Brussel) : Delandsheere (P) en Ooms (A) : La Belgique sous les Nazis, 4 dln.
 - DUBOIS, A. (Brussel) : *La Croix Rouge du Congo.
 - DUCHESNE, A. (Brussel) : *L'Ecole de Guerre belge à cent ans (1869-1969) Lahure (C) : Biographie Nationale, XXXIV, 513-515; Hemricourt de Grunne (F) : Biographie Nationale, XXXV, 383-386
 - DE VOS, J. (Gent) : Groth (J) : Studio : Europa.
 - EDITIONS RENCONTRE (Brussel) : Ball (A) : Le Dernier Jour du Vieux Monde; Berben (P) et Iselin (B) : Les Panzers passent la Meuse; Middleton (D) : Londres, Première Victoire; Clark (A) : La Chute de la Crête; Id. : La Guerre à l'Est; Carell (P) : Afrika Korps; Robichon (J) : Jour J en Afrique; Id. : Le Débarquement de Provence; Jackson (W.G.F.) : La Bataille d'Italie; Ryan (C) : Le Jour le plus long; Lapierre (D) et Collings (L) : Paris brûle-t-il ?; Nobécourt (J) : Le Dernier Coup de Dés de Hitler.
 - EVRARD, J. (Battice) : *On capitule à l'aube.
 - FRATERNELLE du 3e REGIMENT du GENIE (Luik) : Avant... partout : diverse nummers; Fastes 1939-1940-1944 du 3e régiment du Génie.
 - GALLANT, J. (Ledeberg) : Van Peel (W) : Naar Engeland in mei 1940.
 - GENERAL SERVICES ADMINISTRATION (New York) : Franklin D. Roosevelt and Foreign Affairs. 1933-1937. 3 dln.
 - GERARD-LIBOIS (Brussel) : Van Coppenolle (E.Dr.) : Wat ik nog te zeggen heb.
 - HAUPT, M. (Marburg/Lahn) : *Der "Arbeitseinsatz" der Belgischen Bevölkerung während des Zweiten Weltkrieges.
 - HAUTECLER, Cdt (Brussel) : *L'origine et le nombre des Prisonniers de Guerre belges 1940-1945. (overdruk).
 - HERMANS, W. (Ramsel) : *Waarom het echt onmogelijk was. Bijdrage tot de Geschiedenis der Vlaams-Nationale Beweging; *50 jaar V O S; *Jeugd, van daag en gisteren; Fonteyne (S) : Geschiedenis van de Geheime Frontbeweging.
 - HEYSE, Th. Mme (Brussel) : Heyse (Th.) : Cahiers belges et congolais n° 1 Philatélie congolaise.
 - INSTITUT D'HISTOIRE de PRAGUE (Praag) : Fascism and Europe - An international Symposium. Tome I (1969), Tome II (1970).
 - INSTITUT NATIONAL DE STATISTIQUES (Brussel) : Recensement général I N S - 1947.
 - INSTITUTUL de STUDII ISTORICE ŞI SOCIAL-POLITICE (Bukarest) : Magazin istoric : nrs 1 à 7/1970 en nrs 46 à 48/1971; Anale de istorie, 3 nummers

- In Numele Libertății și Prieteniei : I en II; România socialistă și cooperarea internațională; Unirea transilvaniei cu România (1918); Politica externă a României (1919-1939); Popișteanu (C) : România și Antanta Balcanică; Réalisations et perspectives roumaines; Oprea (I.M.) : Nicolae Titulescu; Id. : Nicolae Titulescu's diplomatic activity; Campus (E) : Mica înțelegere; Titulescu (N) : Documente diplomatice; Id. : Discursuri; Bantea (E), Nicolae (C) et Zaharia (Gh) : La Roumanie dans la guerre antihitlérienne (août 1944-mai 1945).
- ISTITUTO NAZIONALE PER LA STORIA DEL MOVIMENTO DI LIBERAZIONE : Catalano: L'economia italiana di guerra (1935-1943).
 - KLOS, Ambassade van Polen (Brussel) : Gomulka (G) : Sur le problème allemand; Revue n° 1 : Polska w Fotografii; Revue internationale d'histoire militaire; Contribution à l'histoire d'Auschwitz.
 - KNITELIUS, Kolonel S.B.H. (Brussel) : de Fabribeckers : De veldtocht van het Belgisch leger in 1940.
 - KRZYSZTOF DUNIN-WASOWICZ (Warschau) : *Stutthof.
 - LALLEMAND, Generaal (Wachtberg-Pech) : Cartier (R) : artikels in Paris-Match; Livre Jaune Français; Dokumenten Auswärtiges Amt.
 - MASSAUX-LIMBOURG (Wilrijk) : Contribution à l'étude de la question royale.
 - MASURE (Brussel) : La Fondation Universitaire 1920-1970/Mémorial.
 - MILITARY AFFAIRS (Manhattan-Kansas) : Revue Military affairs.
 - MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING, Centrale bibliotheek : Brüsseler Zeitung - verzameling van 1940 tot 1945.
 - MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ (Warschau) : Wojskowy Przegląd Historyczny-nr. 3 (1970).
 - MOISUC, Mevr. (Bukarest) : Savu (A.G.) : Dictatura regală (1938-1940); Istoria poporului Român; Anale de istorie - Anul XVI 1-2-3/1970.
 - MOYEN, A. alias Kapitein Freddy: *Service 8; *Ils ont craché sur nos tombes; *Ce n'est pas à Celles que fut arrêté von Rundstedt; *Les mystères de la guerre; *L'histoire véritable des loups-garous; *La Vérité sur la Rote Kapelle.
 - LEGERMUSEUM (Brussel) : Van Hoecke (H) : De Eerste Wereldoorlog als thema in het Vlaams verhalend proza.
 - NIEUWE GAZET(Antwerpen): Muir : Le complot contre Léopold III et la vérité; Boland : Tu ne tueras point; Pirenne : La Belgique devant le nouvel équilibre du Monde; Persknipsels : 3/11/1969 Landing op Walcheren maakt de Schelde vrij; 2/11/1969 België pas op 1 november 1944 volledig bevrijd.
 - PAPELEUX, L. (Angleur) : La Vie Wallonne, 1970.
 - PIERARD, Mevr. (Anderlecht) : *La bataille de Stalingrad, 2 exemplaren
 - POLISH INSTITUTE AND SIKORSKI MUSEUM (London) : Revue-catalogue : General Sikorski historical institution.
 - SCARCERIAUX, P. (Brussel) : Persknipsels van "Die Welt" en van "The Times".
 - SCHIPPERS, Cl. (Brussel) : Sayers (M) en Kahn (A.E.) : De Grote Samenzwering; Desirotte (R.G.) : Lettres d'enfants de Belgique à leur papa prisonnier; 1 Miroir de l'Histoire (Hanussen l'astrologue de Hitler) ; 4 nrs van l'Union IX"; Ceux de Rawa Ruska (1 nr.)- organe officiel de l'Union Nationale des Déportés de Rawa Ruska (Frankrijk).
 - SEVRIN, A. (Mont-sur-Marchienne) : Lawarie (Kolonel) : Historique succinct du Centre 20 de l'Armée Secrète, Zone I - Secteur C (Charleroi-Thuin).

- SLOCK, F. (Gent) : Steyaert (A) : De Duitschers noemden hen terroristen .
- TEMMERMAN, F. - Gen.Majoor O.r. (Brussel): Beaux (J) : Dunkerque 1940.
- UGEUX, W. (Rixensart) : *Le passage de l'Iraty.
- UYTTEBROUCK, M. Archivist U.L.B. (Brussel) : Rens (J) : Analyse sociologique de la naissance et le développement du Mouvement hitlérien; Lelercq (R) : Quelques réflexions au sujet des problèmes de méthodologie et d'étude des témoignages que soulève l'histoire de la résistance, de la répression nazie et de la collaboration avec l'ennemi; La lutte pour la libération de l'Europe; Mai 40 à Berlin; Korotkov : La bataille de Moscou; Neue Sozialpolitik in Europa.
- VAN DEN BERGHE, E. (Stafhouder/Kortrijk) : Frère (M) : Les jumeaux millénaires; Moens (W) : Dertig dagen oorlog; Broekaert (A) : Gejaagd door de Stukas; Mortier (F) : Een gaanderij van 7 slachtoffers; Launay (J. de) : Geheime diplomatie, 1939-1945; de Landsheere (P) et Ooms (A): La Belgique sous les Nazis; Degrelle (L) : La cohue de 1940; Id. : La campagne de Russie, 1941-1945; Id. : Hitler pour 1000 ans; Narvaez (L)(du chesse de Valence) : Degrelle m'a dit...; Hitler (A) : Discours; Goffin (R) : Passeports pour l'au-delà; Fleischman (T) : Ici Londres... ; Lagrou (R) : Wij, verdachten; Le Bâtonnier Louis Braffort; Enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945 : deel 4 (A-B)(C-II); *De Kortrijkse Balie in de branding (1940-1944).
- VAN HOETEREN, F. Dr.(Brussel) : Bech (A. Dr.) : Les trains sanitaires pendant la campagne 1940.
- VERCAUTEREN, D.(Brussel) : La Vérité sur l'affaire Robert Poulet; La bataille de Grande Bretagne, août-octobre 1940; The undergroundpress in Belgium; Het was om onze vrijheid.Martelaren van Dendermonde;Flossen - burg; Wir, Muselmänner; National-Sozialistische Monatshefte : Japan - kämpft für Grossasien; Buelens (R) : De concentratiekampen en de gedetineerden.
- VLAEMYNCK, C. (Brugge) : *28 mei 1944. Het Bombardement op St.-Michiels.
- VOLS, J. (Beverst) : Stille Helden.
- VOSSEN, J. (Brussel) : *Discours d'hommages et d'adieu. 3 stukken.
- WAGHEMANS, E. (Burgemeester/Merksem): Prims (Fl) : Geschiedenis van Merksem.
- WEYEMBERG, R. Mevr.(Brussel) : Message, Belgian Review : nrs 1-55 (1941-1946).
- WOJSKOWEGO INSTYTUTU HISTORYCZNEGO (Warschau) : Wojskowy Przegląd Historyczny (1970) + nr. 1/1971; Histoire militaire de la Pologne : Problèmes choisis; Rola Partii Komunistycznych i Robotniczych (1939-1945).
- WYNANTS, J. (Verviers) : Basic field Manuel; Defence against chemical attacks; La bataille de l'Atlantique; Armée belge + Eglises et prisonniers politiques en Hollande; Grande-Bretagne (N.105); 4 nrs.vanl'Arc-en-ciel (1941); Tihon (C) : Les archives de la Wallonie et la Guerre; Darvel (B):Aurons-nous la guerre ?; Denis (F) : F.D. Roosevelt;Afrikakarte (in Tornisterschrift des O.K.W., 1940, nr. 21).
- ZBIGNIEW, G. (Wojskowy Instytut Historyczny-Warschau) : La guerre de libération de la nation polonaise 1939-1945.

B. DOKUMENTEN, ARCHIEVEN.

- BODART, J. (Theux) : Klandestiene dokumenten
- BOURDON, Y. (Bergen) : 2 nrs. van La Libre Belgique; Front nr. 7 ; Briefpapier - Ministerie van Ravitaillering; Foto's; Le Monde du Travail, nr 78; 7 dokumenten over de bezetting.
- BRAIPSON, M. (Juslenville Theux) : l'Etudiant, nr. 3 (sept. 1941).
- BRUNEEL, A. Prof. (Brussel) : lidkaarten "DeVlag"- "V.N.V."; Kaarten en foto's doorgegeven door de dienst "Luc".
- BRUSSELMANS, J. (Schoten) : Film (9mm) over de bevrijding van Mortsel.
- BURTON, L. (Mont/Marchienne) : 5 affiches; 3 sluikbladen; 2 gedropte vlugschriften.
- CHARLES, J.-L. Prof. (Brussel) : 2 foto's van de "Atlantikwall" in 1945 (Heist) ; 4 blanco identiteitspapieren.
- CLEEREMANS, J. (Brussel) : Le Partisan, nr. 24; Dokument : mémoire de Carl Suzanne-Peters; Soevenirs + marsbevel van soldaat motocyclist TSTR - Evrard Léon.
- CLERBOIS, Th. Mevr. (Brussel) : Ravitailleringstabellen.
- C.O.O.-ARDOOIE : lijst van vrijwillige en verplichte arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - AUTELBAS : lijst van vrijwillige en verplichte arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - BEYNE-HEUSAY : lijst van arbeiders tewerkgesteld in Duitsland.
- C.O.O. - KORTRIJK : lijsten en steekkaarten van vrijwillige en verplichte arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - EVERBERG : lijsten en registers tewerkstelling van arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - GENK : lijsten van arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - HEINSCH : lijsten van Belgische arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - LEDEGEM : dokumenten betreffende de tewerkstelling in Duitsland.
- C.O.O. - MACHELEN : (Bt) : lijsten van arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - MERKSEM : 18 bundels archieven betreffende de tewerkstelling van Belgische arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - MONT-sur-MARCHIENNE : steekkaarten betreffende de verplichte tewerkstelling in Duitsland.
- C.O.O. - MORTSEL : dokumenten betreffende de tewerkstelling in Duitsland.
- C.O.O. - OOSTAKKER : lijsten van arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - PITTEM : lijst van gerepatrieerde arbeiders uit Duitsland.
- C.O.O. - VREMDE : lijsten van arbeiders in Duitsland.
- C.O.O. - WAUDREZ : lijst van arbeiders in Duitsland.
- CROCKAERT, Mevr. J. (Brussel) : Crockaert (J) : Manuscript, "La Belgique en guerre, Mai 1940".
- DANZE, L. (Brussel) : Cahiers de communications n°V, VI et VII du lieutenant Jean Legrain (14e Compagnie, 21.I.43-13.VI.43); Nrs. 1 tot 12 van Eventail de l'Oflag VII B, Kerstnummer 1942 van Trait d'Union; een dossier met diverse dokumenten van Oflag XD; Getuigenissen over de veldtocht van mei 1940; Diverse persknipsels.
- DARDENNE, Mevr. : Volledige kollektie van "Pourquoi Pas Nous"; Idem, door de tussenkomst van Mevr. Lejeune-Defresne (Verviers): 1 bundel klandestiene en gedropte dokumenten.
- DECHESNE, J. : 2 foto's; 2 vlugschriften.

- DEHERVE, Mevr. (Verviers) : Klandestiene dokumenten en vlugschriften, 1 bundel.
- DELRUE, E. (Brussel) : 4 Légion Noire; 1 affiche O.F.K. Brussel 1941; verschillende vlugschriften.
- DE RIDDER, E. (Antwerpen) : 2 fotokopies : Déclaration M.N.R. + King's order.
- DEVROYE, E. (Malmédy) : 3 gedrukte dokumenten : instructies voor arbeiders die naar Duitsland gaan werken; Merkblatt für Dienstverpflichtete Grundsätze des Kriegsgefangenenrechts; 1 foto, arrestatie van een rexisist.
- DHOOGHE, Mevr (Watervliet) : Oorlogsdokumenten.
- DOHOGNE, M. (Verviers) : 9 klandestiene publikaties; 2 bladen van de UHGA + 1 nr. van Aube Rouge.
- DONNET, R. (Antwerpen) : 2 foto's betreffende de bevrijding van Antwerpen.
- ELTGES, J. (Brussel) : fotokopie krijgsraad - oordeel 12.VII.43.
- FRIART, A. (Brussel) : fotokopie "Mémoire relatif à l'indemnité réclamée à la Belgique au titre de couverture des frais d'occupation de l'armée allemande".
- GILLARD, R. (Juslenville-Theux) : foto - de doortocht van de eerste Amerikaanse tank over een brug van de U.S.-genie te Theux, in sept. 1944.
- GILLIS de SART TILMAN, Ch. (Brussel) : 1 foto van Koning Leopold III en van Generaal Denis.
- HELSMOORTELE, Mevr. (Antwerpen) : 1 formulier : aanvraag van een vrijgeleide om de grens over te steken.
- JACQUET, A. (Verviers) : 3 knipsels "Le jour" (mei 1970) : Où, quand et comment fut violée la frontière belge de 10 mai 1940.
- JANSSENS, A. (Nevele) : fotokopies van dokumenten betreffende Nevele 40-44; Dagboek van Ernest Van der Heyden, Nevele ; Oproep van het O.F.
- LAKATOS, E. (Brussel) : 1 nr. van het sluikblad "Szabadsag".
- LALLEMAND, Generaal : Historique 2ème Section MDN 1942-1944.
- LEJEUNE, Mevr. (Verviers) : Antiduitse cartoons.
- LUCHIE, G. (Brussel) : Archieven betreffende de Dienst Hotton van het G.L.
- OTTE, M. (Verviers) : 11 sluikbladen + 3 klandestiene vlugschriften.
- RAHIER, Ch. (Luik) : 1 sluikblad, 2 socialistische vlugschriften.
- RUELE (Bergen) : L'Assomoir, nr. 1.
- SCHETTER (Luik) : Chanson Lorraine - Hitler (chante); Le Lorrain; La France de Pierre Laval.
- SERVAIS (Biblioteek A.G.R.A.): 6 vlugschriften (4 karikaturen en 2 postkaarten; Wintermayer (E); l'Europe en marche (1943); Berdrow (W): Alfred Krupp et sa race. Histoire d'une entreprise familiale allemande; 199 brochures; Uittreksels van het Duitse Witboek : 100 dokumenten betreffende de geschiedenis van de oorsprong van de oorlog.
- SLOCK, F. (Gent) : Dienstboek G.H.; 2 foto's van Sloeck als verzetsman; 1 valse identiteitskaart; 2 lidkaarten van het G.L.; varia
- STADSARCHIEF BRUSSEL : Proklamatie van 8 en 30 juni 1940 van Van de Meulebroeck.
- STROEKEN, H. (Zichen-Zussen-Bolder) : 1 kalender van de K.A.J. met persoonlijke nota's over de toestand van de Belgische arbeiders in Duitsland; 1 Katholisches Feldgesangbuch; 1 loonzakje (Krupp-Essen); 1 Fremdenpass; 1 lidkaart van de K.A.J.; 1 gebedenboekje van de K.A.J.
- VAN NERUM, H. : fotokopies : La ligne Pigeon.

- VAN OCKEN, E. (Borgerhout) : 1 politieverordening van 16.5.1940.
- VAN RIET, V. (Hoboken) : fotokopies; verzet - concentratiekampen.
- VENS, H. (Brussel) : kollektie van het sluikblad "La Nation Libre".
- VERCAUTEREN, D. (Brussel) : Sluikbladen : Tijl, nr.13; La Libre Belgique, nr. 20 bis; Buskruit, nrs. 21 en 22; La voix des Belges nrs. 3 en 24; Justice Libre, nr. 8; La Résistance passive, nr. 9; Diverse vlugschriften; De Strijd, 1942; Boeien Los, 1940; Petit Journal des Années de Guerre (Nijvel); Statuten van de Lt. De Winde-kring; Lijsten "DeVlag" en V.N.V.V.- Dendermonde; Burgerlijk mobilisatieboekje; Verslag van een onderhoud betreffende het Probleem van de Ravitaillering - 7 maart ...; Nota's van Spaak aan de Belgische konsulaire agenten 6-XII-1940 ; Hof van Cassatie - Algemene vergadering 20-V-1942.
- VOLS, J. (Beverst) : Een onuitgegeven dokument betreffende de kapitulatie van het Belgisch leger in 1940.
- WEEGHMANS, Abbé (Brussel) : 2 nrs. Le Belge, sluikblad; interneringsfiche.
- WYNANTS, J. (Verviers) : Persknipsels (1945); Diverse affiches; Journal de Journal de Verviers, nr. 183; Journal I, 18 februari 1941 tot 26 december 1941; Journal II, van 19 mei 1942 tot 31 maart 1943.

C. DAGBOEKEN EN ONUITGEGEVEN MEMOIRES.

- AVONDS, J. (Turnhout) : Getuigenis over de bevrijding.
- BRONCKART, Mevr. (Verviers) : Manuscript : Cinq ans d'occupation.
- CLERBOIS, Mevr. Ph. (Brussel) : Clerbois (Ph.) : Journal de Campagne-2e L.
- DE BRABANDERE, Dr. R. (Gent) : getuigenis "Winterhulp" : stichting en evolutie.
- DE KESEL, L. (Nijvel) : verhaal : begin van de oorlog in Zuidoost Azië.
- DE ROEST, M. (Ruisselede) : Getuigenis 15 augustus 1944.
- HAULOT, A. Kommissaris-Generaal voor toerisme (Brussel): Dagboek "Dachau - januari 1943-juni 1945".
- KEGELEERS, J. (Antwerpen) : tekst bevrijding Antwerpen.
- KROTT, A. (Brussel) : Ontstaan en werking van een inlichtingsdienst.
- LAHAYE, M. (Verviers) : Aktiviteitsverslag Pourquoi Pas Nous ?
- LALLEMAND, Generaal (Wachtberg-Pech) : Souvenirs.
- MESTREZ, A. (Luik) : Getuigenis : aanval rue de la Régence te Luik.
- NOTTET, P. (Brussel) : Histoire d'une organisation d'évacuation d'aviateurs vers la Grande Bretagne; Aventure de Mme Nottet.
Dagboek van Mevr. en M. Nottet.
- PEETERS, Fr. (Brussel) : getuigenis 10 mei 1940, Stokkem.
- SEVRIN (Mont/sur/Marchienne) : Dagboek : C'était il y a 25 ans (libération 1944).
- TAILDEMAN, Broeder Cyriel (Essen) : Persoonlijke herinneringen(fotokopie).
- VERDONCK, A.M. (Wezembeek-Oppem) : Persoonlijk dagboek (10-V tot 29-VIII - 1940).
- VERLEYEN, R. (Edegem) : Van Oost naar West : verhaal van de terugkeer van R. Verleyen uit Duitsland.
- WANGERMEE, Directeur generaal R.T.B. (Brussel) : getuigenissen - opname van de uitzending "Télémoires".

B I B L I O G R A F I E
+++++

van de in 1970

verschenen publicaties

betreffende

BELGIE TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG

door Willem C. MEYERS
Attaché

INLEIDING.

Deze lopende bibliografie wil een leemte vullen in het historisch onderzoek van de tweede wereldoorlog in ons land. In dit bestek worden alle publicaties vermeld, die, of in België verschenen of door Belgische of buitenlandse auteurs geschreven, geaxeerd zijn op Belgische problemen en verhoudingen. Het lag in onze bedoeling alle wetenschappelijke publicaties te vermelden, alsmede de romans of verhalen, die hun onderwerp aan de behandelde periode ontleenen.

Het tijds kader werd bepaald als de periode 1936-1950. 1936, het jaar waarin België opteerde voor een onafhankelijkheidspolitiek, en tevens het jaar waarin de duidelijke scheiding aan het licht kwam tussen enerzijds autoritaire strekkingen, die én de democratie én de unitaire structuur van het land bestreden, en anderzijds een democratische en traditioneel-belgische strekking. Deze scheiding had grote gevolgen voor de politieke stellingnamen tijdens de oorlogsjaren. 1950 met de troonsafstand van Leopold III is de andere grensdatum.

In het kader van deze bibliografie hebben we, naast de klassieke vermelding van wetenschappelijke werken en artikels, ook plaats ingeruimd voor week- en dagbladbijdragen, en dit om diverse redenen. Een eerste is het bestaan van gelegenheidsartikels, bvb. geschreven naar aanleiding van de herdenking van de Duitse inval in mei 1940, van de bevrijding. Deze herdenkingen geven aan beroepsjournalisten, én aan gelegenheidsmedewerkers stof om een bepaald aspect van die gebeurtenissen naar voor te brengen, aspect waaraan de historicus wel eens voorbijgaat. Deze artikels geven aan de historicus daarenboven de gelegenheid een gewetensonderzoek te doen :

zijn bepaalde visies, zoals ze nog algemeen aanvaard blijken te zijn, wel juist ? Is het niet nodig dat sommige aspecten opnieuw, en dan uit een ander oogpunt beschouwd, belicht worden ? Dit contact met de publieke opinie kan zeer vruchtbaar werken op denk- en werkwijze van de navorsers.

Daarnaast kan de pers hints bezorgen, door gewoonweg een adres te vermelden, een verband te leggen, teksten te bezorgen. Hier denken we vooral aan het interview, dat momenteel door enkele journalisten op een zeer hoog niveau gebracht werd.

Er mag ook niet vergeten worden dat de pers zeer snel informatie brengt en een prompte reactie kan brengen. Dat kan dan verklaren waarom politici als Pierlot (1) en Gutt (2) hun mémoires in kranten publiceerden.

Niet alle krantenartikels loonden het, vermeld te worden. De criteria, uiteraard subjectief, willen wij als volgt bepalen : originele versie, nieuwe of vergeten feiten, niet gebaseerd op een pas verschenen of te verschijnen werk, persoonlijke herinneringen.

Wat nu de praktische voorstelling betreft. Elke aangehaalde publicatie krijgt een volgnummer voor de auteursnaam. Wanneer een tweede verwijzing naar deze publicatie nodig blijkt, wordt enkel dit volgnummer herhaald.

-
- (1) PIERLOT (Hubert), Pages d'Histoire, in Le Soir, 6-19 juillet 1947 (K 55). Deze publicatie had een antwoord van de Commissie Servais tot gevolg : "A Propos des "Pages d'Histoire" de M. H. Pierlot", Une note complémentaire de la Commission Servais, in La Libre Belgique 14-20 novembre 1947 (K 54). Deze artikelen werden in 1948 gebundeld uitgegeven onder de titel "Note complémentaire publiée le 8 octobre 1947 par la Commission d'Information instituée par S.M. le Roi Léopold III le 14 juillet 1946", (Luxembourg, Impr. St. Paul), 1948, 4°, 132 p. (B 0208).
- (2) GUTT (Camille), Sur la branche, In Le Soir, 23-30 septembre 1970 (K 56).

Een * duidt een wetenschappelijke publicatie aan, een + een dag- of weekbladartikel, een ° een einde-studie-verhandeling, die voor consultatie de toelating van de auteur vereist. Voor het overige werden de gebruikelijke bibliografische referenties gebruikt.

Na de bibliografische referenties volgt, in een aparte kolom, het volgnummer van het werk in de bibliotheek van het centrum : met B wordt de afdeling "specifiek aan België gewijde werken" bedoeld, met K de afdeling persknipsels, met R de tijdschriftenafdeling. Geen letter duidt werken aan uit de algemene bibliotheek en C de referentiebibliotheek voor onmiddellijke consultatie. Geen nummer betekent dat het Centrum vooralsnog niet over het werk beschikt.

Een index van auteursnamen, en aardrijkskundige en persoonsnamen in de titels van de aangehaalde publicaties vermeld, zullen de consultatie van deze bibliografie vergemakkelijken.

Deze bibliografie zal voortaan jaarlijks verschijnen met dezelfde indeling, als bijlage bij Mededelingen. Daarnaast wil het Centrum op het einde van elk jaar een systematisch overzicht geven van de aanwinsten.

Willem C. MEYERS

30 maart 1971

I. VOORROORLOG (1936-9 mei 1940).

a. ALGEMENE POLITIEK.

1. DEVRIENDT (Monica) en VAN DEN BERGHE (Yvan), De Algemene Werkstaking van 1936, Hasselt, Limburgse Akademische Bibliotheek, 1970, 4°, 30 p.
2. HERMANS (Ward) Neutraliteit en politieke contacten.
in
Dietsland-Europa, n° 2, februari 1970, p. 19-22. (B 0682/9)
3. + JAEGER (Christiaan) en VAN DEN BERGHE (Jan), Het Geheim van de koning was het geheim van de regering. Alleen de Belgische bevolking wist van niets.
in
Telstar, 12-18 september 1970. (K 5)
4. + Id., Al te vlotte geschiedschrijving in nieuw boek van Charles d'Ydewalle "De Tijd van Koning Leopold" wordt afgestraft door historische feiten. Drie ministers waren ingewijd in "Geheim van Leopold III". Het verraad van Eben-Emael een fabel : Duitse stormtroepen vielen eerst de drie valse geschutkoepels aan.
in
Telstar, 5-11 september 1970. (K 5)
5. * STENGERS (Jean), La droite en Belgique avant 1940, Bruxelles, CRISP, 1970, bibl., 35 p. (Courrier hebdomadaire du CRISP, n° 468-469, 30 janvier 1970). (B 0397)
6. VERHULST (Adriaan), De Belgische buitenlandse politiek van 1936 tot 1940. Kritische beschouwingen n.a.v. enkele recente publicaties.
in
De Vlaamse Gids, n° 6, juni 1970, p. 38-42. (K 15)

Zie tevens n° 37.

b. MILITAIRE POLITIEK.

7. * BIKAR (A.), Les documents allemands saisis par les Belges à Mechelen-sur-Meuse, le 10 janvier 1940.
in
Revue Internationale d'histoire militaire, 1970, n° 29, p. 893-948. (R 015)
8. * VANWELKENHUYZEN (Jean), La défense des Ardennes en 1939-1940.
in
Revue Internationale d'histoire militaire, 1970, n° 29, p. 869-891. (R 015)
9. WANTY (Emile), Aspects de la drôle de guerre en Belgique.
in
La Belgique Militaire, n° 83, novembre 1970, p. 9-14. (R 021)

II. DE ACHTTIENDAAGSE VELDTOCHT.

a. MILITAIRE GEBEURTENISSEN.

10. + CHARLES (Jean-Léon), Les derniers jours de l'armée belge 1940.
in
Samedi, 23 mai 1970. (K 43)
11. * Id., Les forces armées belges au cours de la deuxième guerre mondiale 1940-1945, Bruxelles, La Renaissance du livre, 1970, 12°, bibl., 115 p. (Collection "Notre Passé"). (B 0199)
12. C(LEEREMANS) (J(ean) (1), Une énigme. Des Chars

(1) Tussen de haakjes in de auteursnaam, wordt de volledige

- allemands en Flandre en mai 1940.
in
Le Vétérán, n° 3, 1970, p. 12. (R 020)
13. Id., Flashes sur la Lys.
in
Le Vétérán, n° 2, 1970, p. 3-7. (R 020)
14. DE FABRIBECKERS, Vlamingen en Walen zijde aan zijde aan de Schelde.
in
De Veteraan, n° 4, 1970, p. 7-8. (R 020)
15. + Les dernières heures de l'armée en mai 1940. Au château d'Anvaing, Paulus accueille le général belge Derousseaux venu signer le protocole de la capitulation. La Campagne de 18 jours a causé la mort de 12.000 Belges : 5.481 militaires et 6.552 civils.
in
Samedi, 30 mai 1970. (K 43)
16. + In Erembodegem vertelt GUSTAAF DE SCHEPPER over zijn avonturen in een ambulantierein die van Lichtervelde naar Diksmuide reed.
in
Ons Land, 15 mei 1970. (K 41)
17. + Le 10 mai 1940, à l'aube... à Eben-Emael.
in
La Métropole, 7,8,10 et 11 mai 1970. (K 11)
18. + 85 Duitsters veroverden sterkste fort ter wereld Eben-Emaal. 30 jaar geleden, mei 1940.
in
Ons Zondagsblad, 24 mei 1970. (K 43)
19. + FIEVET (Jean), Il y a 30 ans, la guerre s'installait dans notre pays. Les souvenirs du Commandant X.
I. Les Lignards couraient, affolés en begayant : les allemands sont là.
II. "J'ordonne de faire feu sur... un parlementaire allemand".

naam van de auteur gegeven, voorzover wij de initialen konden thuisbrengen.

- III. Ivre, le képi sur la nuque, l'officier allemand distribuait des laissez-passer !
in
Nord Eclair, 12, 13 et 14 mai 1970. (K 4)
20. + (FISCHER, Cdt), Pour faire revivre les souvenirs des anciens. Récit historique sur l'activité des patrouilleurs du Fort de Battice du 10 au 20 mai 1940.
in
Le Jour, 18 juin 1940. (K 20)
21. + HEAGY (ps. d'Albert JACQUET), Où, quand et comment fut violée la frontière belge le 10 mai 1940.
in
Le Jour, 6-7, 9-10 et 13 mai 1970. (K 25)
22. JACOBSEN (Hans-Adolf), Fall Gelb. Het Duitse aanvalsplan voor West-Europa.
in
Bericht van de tweede wereldoorlog, bd. 1 nr. 13, p. 340-341 (C 1)
23. Id., De slag van de sikkel. De militaire operaties in België en Frankrijk.
in
Bericht van de tweede wereldoorlog, bd. 1, nr. 15, p. 396-402. (C 1)
24. + JANSSENS (Jacques), Il y a vingt-cinq ans : Mai 40. Des poitrines contre des blindés.
in
Le Patriote illustré, n° 20, 17 mai 1970. (K 53)
25. + MELANGE (Josse), "Alerte!..." lance un chasseur ardennais. Il est minuit, le vendredi 10 l'invasion de la Belgique commence...
in
Nord Eclair, 10-11 mai 1970. (K 3)
26. + Id., La bataille de la Meuse est perdue et l'armée néerlandaise dépose les armes.
in
Nord Eclair, 12 mai 1970. (K 3)
27. + Id., La campagne de Belgique a duré 18 jours. La

- capitulation est signée le 28 mai à Anvaing.
in
Nord Eclair, 15 mai 1970. (K 3)
28. SINNER (Louis), De tang gaat dicht. De verdere strijd in België.
in
Bericht van de tweede wereldoorlog, bd. 1, n° 15, p. 412-413. (C 1)
29. + TRUFFAUT (Georges), Un étonnant témoignage : Ceux de Dunkerque.
in
Le Peuple, 26 février 1970 (1). (K 7)
30. + VERELST (André), Het drama van de luchtmachten der Lage Landen.
in
De Post, 10 mei 1970, p. 58-63. (K 13)
31. + W(ANTY) (E(mile)), Points obscurs de la Campagne de 1940.
in
La Belgique Militaire, n° 83, novembre 1970, p. 17-22. (R 021)
32. WIJNE (J.S.), Overval per zweefvliegtuig. De verovering van Eben-Emael.
in
Bericht van de tweede Wereldoorlog, bd. 1, n° 15, p. 394-395. (C 1)

Zie tevens n° 4.

b. POLITIEK : CONFLICT KONING-REGERING.

33. CAPELLE (Robert), Dix-huit ans auprès du roi Léopold. Paris, Fayard, 1970, 8°, bibl., ind., 418 p. (B 0305)

(1) Herdruk van een tekst geschreven door Georges Truffaut in Engeland na de Wapenstilstand in 1940).

34. GUTT (Camille), Sur la branche.
in
Le Soir, 22-30 september 1970. (K 56)
35. HALKIN (Léon-E.), Les silences du comte Capelle.
in
La Revue Nouvelle, 1970, n° 7-8, juillet-août 1970, p. 90-95. (R 011)
36. * SCHEPENS (Luc), 1940 Dagboek van een politiek conflict. Tielt-Utrecht, Lannoo, 1970, 12°, ann., bibl., cart., ind., 258 p. (B 0315)
37. WILLEMSSEN (A.W.), Koning contra kabinet. België in de meidagen van 1940.
in
Bericht van de tweede wereldoorlog, bd. 1, n° 16, p. 423-427. (C 1)
38. YDEWALLE (Charles d'), Le temps de Léopold III. Choses vécues. Souvenirs d'un journaliste.
Paris-Bruxelles, Pierre De Meyere, 1970, 12°, 326 p.

c. VLUCHTELINGEN.

39. + DAMAY (Achille), Sur les routes du Nord, civils et soldats égarés fuient l'avance allemande.
in
Nord Eclair, 17-18 mai 1970. (K 3)
40. + MELANGE (Josse), Cent mille réfugiés tournent en rond autour de La Panne.
in
Nord Eclair, 13 mai 1970. (K 3)
41. * OLLIER (Nicole), L'exode sur les routes de l'an 40. Paris, Laffont, 1970, 8°, ann., bibl., cart., ill., 295 p. (1) (2323)

(1) Dit werk verdient ten volle zijn plaats in deze bibliografie om de volgende reden : de Franse uittocht is niet te begrijpen zonder de druk van de uitgeweken belgische bevolking. Verder verwijst de auteur steeds naar de lotgevallen van Belgische vluchtelingen.

III. VAN WAPENSTILSTAND TOT BEVRIJDING

(29 mei 1940 - september 1944)

a. DE BELGISCHE REGERING TE LONDEN

- Politiek

42. BUETTINGHAUSEN (Joep), Ministers op drift. De zwerftocht van het Belgische kabinet.
in
Bericht van de Tweede Wereldoorlog, bd. 1, nr. 16,
p. 428. (C 1)
43. WILLEQUET (Jacques), Bouwen aan Europa. De Belgische regering in ballingschap.
in
Bericht van de Tweede Wereldoorlog, bd. 3, nr. 44,
p. 1226 - 1228. (C 1)

Zie tevens nrs 33 - 34 - 35 - 37.

- Militair

44. DONNET (Mike), Ik vloog voor de vrijheid. Brussel, Sequioa, (1970), 8°, ill., 117 p.
45. + FOSTY (Jean), Dernières missions S.R.A. dans les lignes allemandes.
in
Le Soir, 14 janvier 1970. (K 9)
46. + Id., Les parachutistes S.R.A. d'octobre 1940 à mars 1945.
in
Le Soir, 27 août 1970. (K 9)
47. + SEGERS (Carlo), Piraat voor Tito. Belgische groene mutsen vochten met Joegoslavische partizanen.
in
De Post, 11 oktober 1970. (K 18)

Zie tevens n° 11.

- Kongo 1940 - 1945

48. * LOVENS (M.), La ligue des droits de l'homme et la démocratie nouvelle (Congo Belge 1943-1945). Bruxelles, CRISP, 1970, 4°, ann., 31 p. (Etudes africaines du CRISP, Travaux Africains n° 103, 6 février 1970).

b. BEZET GEBIED

- Duitse bezetting

49. * (CHARLES, Jean-Léon), L'exploitation de la main d'oeuvre belge sous l'occupation hitlérienne. Bruxelles, Centre de Recherches et d'Etudes historiques de la Seconde guerre Mondiale, 1970, 8°, ann., 10 p. offset (Comité International de la Seconde guerre Mondiale, Moscou 1970). (B 0682/1)
50. * CULOT (Jean), Het gebruik van Belgische Arbeidskrachten en het probleem van de werkweigeraars. (vertaald uit het Frans).
in
Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1970, 1, p. 33-68. (R 017)
51. * Id., L'exploitation de la main d'oeuvre belge et le problème des réfractaires.
in
Cahiers d'histoire de la Seconde guerre Mondiale, 1970, 1, p. 33-66. (R 012)
52. * DE JONGHE (Albert), De vestiging van een burgerlijk bestuur in België en Noord-Frankrijk. De slotbespreking in het Führerhauptquartier 12 juli 1944 (Dokument).
in
Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1970, 1, p. 69-132. (R 017)
53. * Id., L'établissement d'une administration civile en Belgique et dans le Nord de la France. La discussion finale au quartier-général du Führer, le 12 juillet 1944 (Document). (Traduit du néerlandais).
in

Cahiers d'histoire de la Seconde guerre Mondiale, 1970,
1, p. 67-127.

(R 012)

54. * DEJONGHE (Etienne), La reprise économique dans le Nord
et le Pas-de-Calais. (1)

in

Revue d'histoire de la deuxième guerre mondiale, 1970,
n° 79, p. 83-112.

55. + DE V.(E) (2), Generaal von Falkenhausen & Dr. Egbert
(sic) Reeder. - Hitler en de Vlamingen.

in

't Pallieterke, 17 - 24 december 1970.

(K 44)

56. * HAUPT (Mathias Georg), Der "Arbeitseinsatz" der belgi-
schen Bevölkerung während des zweiten Weltkrieges. Bonn,
Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität, 1970, 8°,
bibl., 238 p.

57. * MADDENS (N.) en PERSOONS (E.), De archieven van het
Commissariaat voor prijzen en lonen.

in

Archief- en Bibliotheekwezen in België, LXI, 1970, n° 1-
2, p. 248-257.

58. * PAPELEUX (Léon), Hitler en Wallonie (Octobre 1940).

in

La Vie Wallonne, tome XLIV, nouvelle série (n° 329), 1er
trimestre 1970, p. 53-56.

59. ° RODRIGUS (Robert), De arbeidsinzet in België gedurende
de bezetting 1940-1944. Brussel, Koninklijke Militaire
School, 1970, 4°, ann., bibl., cart., tabl., 108 p. of-
fset.

60. * SELLESLAGH (Frans), De tewerkstelling van Belgische ar-
beidskrachten tijdens de bezetting. 1940. Brussel, Na-
vorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de
Tweede Wereldoorlog, 1970, 4°, ill., tabl., 121 p. of-
fset. (Documenten, 1).

(B 0685)

(1) Dit artikel werd opgenomen daar Noord-Frankrijk eveneens ressorteerde
onder de Militärverwaltung te Brussel. Daarenboven verliep de econo-
mische actie van de Duitse bezetter op een volledig identieke wijze
in Noord-Frankrijk als in België.

(2) Pseudoniem van Arthur De Bruyne.

61. * Id., L'emploi de la main d'oeuvre belge sous l'occupation. 1940. Bruxelles, Centre de Recherches et d'Etudes historiques de la Seconde guerre Mondiale, 1970, 4°, ill., tabl., 121 p. offset. (Documents, 1). (B 0684)
62. * VAN DEN WIJNGAERT (Marc), De Secretarissen-generaal tegenover de verplichte Tewerkstelling (1940-1944).
in
Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1970, 1, p. 7-23. (R 017)
63. * Id., Les secrétaires généraux et la mise au travail obligatoire (1940-1944). (Traduit du néerlandais)
in
Cahiers d'histoire de la Seconde guerre Mondiale, 1970, 1, p. 7-23. (R 012)

- Collaboratie

64. (DE BECKER, Raymond), La collaboration en Belgique (1940-1944) ou une révolution avortée. Inédit attribué à Raymond De Becker. Bruxelles, CRISP, 1970, 4°, ann., 70 p. (Courrier hebdomadaire du CRISP, 497/498, 30 octobre 1970).
65. * DEJONGHE (Etienne), Un mouvement séparatiste dans le Nord et le Pas-de-Calais sous l'occupation (1940-1944) : Le "Vlaamsch Verbond van Frankrijk". (1)
in
Revue d'histoire moderne et contemporaine, tome XVII, janvier- mars 1970, p. 50-77. (R 004)
66. + DE V.(E.), Leopold III, graaf Capelle en Robert Poulet.
in
't Pallieterke, 14, 21, 28 mei, 4, 11, 18, 25, juni, 2, 9, 16 juli 1970. (K 24)
67. + Id., Oostfronters.
in
't Pallieterke, 1, 8, 15, 22, 29 januari, 5, 12, 19, 26 februari, 5, 12, 19, 26 maart, 2 april 1970. (K 36)
68. KOCH (H.W.), Hitlers huurlingenlegers.
in
Standaardgeschiedenis van de Tweede Wereldoorlog - Terug-

(1) Het gaat hier om de actie van Z.E.H. Gantois.

- blik en gevolgen, p. 276-286. (1) (C 2)
69. + LOOTENS (John), Interview met ex-SS-chef Verbeelen.
in
Vooruit, 23 en 24 augustus 1970. (K 37)
70. POULET (Robert), Le Roi des Belges sous l'occupation.
in
Ecrits de Paris, juin 1970, p. 67-79. (R 10)
71. ROLAND (Walter), Art. 113. Antwerpen, Parallel, 1970,
8°, cart., ill., 212 p. (B 0569)
72. VAN DINGENEN (J.), Waarom wij collaboreerden.
in
Broederband, november-december 1970, n° 11-12, p. 3-48. (B 0682/10)
- Verzet
73. + BALIGAND (Raoul), La Résistance n'était pas une aventure. L'occupation du charbonnage "Bois du Cazier" par deux résistants belges.
in
Résistance unie, Wien, n° 10, avril/juin 1970, p. 50-56.
74. + Id., Un "sommets" de la résistance. L'attaque du charbonnage du Bois du Cazier.
in
Le Drapeau Rouge, 2 et 9 janvier 1970. (K 6)
75. * BERNARD (Henri), Un maquis dans la ville. Historique du régiment des Milices patriotiques de Schaerbeek. Bruxelles, La Renaissance du Livre, 1970, 8°, ann., ill., tabl., 300 p. (B 0325)

(1) Voortaan zoals boven vermeld. Het betreft hier een vervolg op De Standaard - Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Antwerpen, De Standaard, 1968-1969, 4°, ill., 6 dln.
Het vervolg werd gepubliceerd in 1970.

76. * BUCH (Henri), La résistance : l'expérience belge.
in
La Guerre et ses théories, p. 163-191.
Paris, PUF, 1970, 16°, 216 p. (Annales de Philosophie Politique, n° 9). (B 0565/26)
77. + CARLIER (Raymond), Les glorieux souvenirs des anciens du refuge "Tarin".
in
La Province, 1, 3, 4 et 6 août 1970. (K 8)
78. + DELAROCHE (Patrick), Françoise Deslandes, "Ons Madame". Portrait d'une grande dame de notre métropole.
in
La Métropole, 18 décembre 1970. (K 40)
79. * DUCARME (Bernard), Le financement de la résistance armée en Belgique 1940-1944. Préface de "Socrate" - R. Scheyven. Bruxelles, CRISP, 1970, 4°, ann., bibl., 62 p. (Courrier hebdomadaire du CRISP, n° 476-477, 10 avril 1970).
80. + (GUISARD, Frédéric), Met levensgevaar stal ik het beruchte boek van Koning Leopold. Ere-sergeant Frédéric Guissard wacht nog steeds op het hem beloofde loon van de angst.
in
Kwik, 29 december 1970. (K 46)
81. Le combat de Hertz JOSPA. Par Maurice Bolle, Jean Fonteyne, Ianchelevici, Herschel Meyer, Charles Paron, David Scheinert, Roger Somville, Boris Szyster, Dora Teitelboim, Joseph Versou.
Bruxelles, Edition des 9, 1970, 12°, ill., 104 p.
82. + Le jeune Dinantais Jules LEBRUN. Un pur héros de la Résistance.
in
Vers l'Avenir, 17 juin 1970.
83. ° MELIGNON (Roger), La résistance au travail obligatoire au cours de la seconde guerre mondiale.
Bruxelles, Ecole Royale Militaire, 1970, 4°, ann., bibl., 89 p. offset.
84. RYELANDT (Daniel), Chasseurs ardennais dans le ma-

quis. La vie et l'action d'un groupe de l'A.S.
43-44. Vieux-Virton, Editions de "La Dryade", 1970
(1ère édition 1969), 8°, cart., 154 p.

(B 0181)

85. * STEINBERG (Lucien), La révolte des justes. Les juifs
contre Hitler. Paris, Fayard, 1970, 8°, bibl., 605 p.
(1)

(2021)

86. T. (F.), Le Tiroir aux souvenirs. Les évadés de Bel-
gique occupée.
in
L'Invalide Belge, 1 et 15 octobre, 1 novembre 1970.

(K 52)

87. * UGEUX (William), Aspects divers de la psychologie du
résistant belge 1940-1945.
in
Revue Internationale d'histoire militaire, 1970,
n° 29, p. 963-972.

(R 015)

Zie tevens nrs 50 en 51.

- Terreur, concentratiekampen, krijgsgevangenen

a) bombardementen :

88. VLAEMYNCK (Carlos H.), Het bombardement op St. Mi-
chiels, 24 mei 1944. St. Michiels, Gemeentebestuur,
1970, 4°, ill., 36 p.

(B 0565/07)

b) jodenvervolging :

89. + VERBRAECK (Yvan), Een onbekende episode uit de ge-
schiedenis van de provincie Antwerpen.
1. - Duitse Joden via Heide naar Palestina. Jacob
Bronner vertelt de eerste reddingsfase.
2. - Kasteel Hulgenrode : redding voor tientallen
Duitse Joden. Herinneringen van Mevr. Roth-
schild aan haar echtgenoot en Jo De Rudder.
in
De Nieuwe Gazet, 16 en 17 september 1970.

(K 16)

Zie eveneens nr. 85.

(1) Dit werk over verzet van de Joden bevat 3 hoofdstukken gewijd aan België
op p. 238-290.

c) konzentratiekampen :

90. + ALEX (andre, Marcellin), Libéré le 12 avril 1945 par les Américains. Le témoignage d'un survivant du camp de Langenstein.
In
Le Soir, 1 avril 1970. (K 28)
91. + DE FER (André), Rescapé de l'impossible. Le récit du seul évadé de Dachau qui après 5 mois d'errance en Allemagne parvint jusqu'au seuil de la liberté.
in
Le Soir, 2,3,4,7,8,9 et 10 avril 1970. (K 31)
92. + HERMAN (Maurice), L'Histoire se répète lorsqu'on en méconnaît les enseignements. Il y a vingt-cinq ans le monde découvrait l'univers concentrationnaire.
in
Le Soir, 7-8 avril 1970. (K 26)
93. + KIEBOOMS (Louis), Het leven in de konzentratiekampen.
in
De Gazet van Antwerpen, 27 mei 1970. (K 23)
94. + Id., Uit het konzentratiekamp bevrijd.
in
De Gazet van Antwerpen, 26 mei 1970. (K 23)
95. + LEVY (Paul M.G.), Récit d'un correspondant de guerre. La libération des camps de concentration.
in
Le Soir, 14 et 15 avril 1970. (K 27)
96. + SEVENS (L.), In konzentratiekamp Ebensee 25 jaar geleden.
in
Vooruit, 4,5 en 7 mei 1970. (K 30)
97. + VERBRAECK (Yvan), Crols : 1.143 dagen opgesloten. Men wordt gewoon aan het leven met de dood. (Herinneringen aan de nazi-inferno's)
in
De Nieuwe Gazet, 22 april 1970. (1) (K 1)

(1) Eveneens in Het Laatste Nieuws, 23 april 1970.

98. + Id., Geen enkele gevangene door de geallieerden laten bevrijden. François Peeters, wie uitgeput was kreeg een nekschot. (Herinneringen aan de Nazi-inferno's)
in
De Nieuwe Gazet, 21 april 1970. (1) (K 1)
99. + Id., Langs de poort binnen en langs de schoorsteen buiten. R. Buelens : de reïntegratie was voor velen uiterst moeilijk. (Herinneringen aan de nazi-inferno's)
in
De Nieuwe Gazet, 24 april 1970. (2) (K 1)
100. + Id., In Breendonk werden ook buitenlanders afgemaakt. (Herinneringen aan de nazi-inferno's)
in
De Nieuwe Gazet, 28 april 1970. (K 1)
101. + Id., Verlossing kwam na 3 dagen hoop en 3 dagen wanhoop. R. Vercauteren : 16-jarige rukte krukken vanonder mijn armen. (Herinneringen aan de nazi-inferno's)
in
De Nieuwe Gazet, 23 april 1970. (K 2)
102. + VERHOYE (Bert), Een kwarteeuw na Dachau, Mauthausen, Flossenbürg. Antwerpenaren praten over hun bevrijding.
1. - De H. Sertijn : soms komt alles weer.
2. - De heer en mevrouw Van Riet vonden elkaar in het kamp.
3. - De H. Nathan Jabukowicz : leren schoenen hebben mijn leven gered.
4. - De heer Louette : "Laat Breendonk een steen herinnering blijven".
in
De Nieuwe Gazet-Het Laatste Nieuws, 14-17 april 1970. (K 2)

d) krijgsgevangenen :

103. BALLAND (François), Pages d'histoire du Stalag XIII B.

(1) Ibidem, 21 april 1970.

(2) Ibidem, 26 april 1970.

- in
Le XIII B., n° 205, novembre 1970, p. 4-7. (R 026)
104. DESMEDT (général), GAUTHIER (Norbert), NAVAUX (Kol.) et COX (Cdt.), La Libération des Off-lags.
in
La Belgique Militaire, mai 1970, n° 80, p. 2-30. (R 021)
105. + GABRIEL (Jean), Il y a vingt-cinq ans... Les prisonniers de guerre retrouvaient la liberté.
in
FM, 14 mai 1970, n° 20. (K 22)
106. * HAUTECLER (Georges), De Belgische Krijgsvangenen in 1940-1945. (Ned. vertaling)
in
Mededelingen/Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, n° 2, mei 1970, p. 34-36. (R 022)
107. * Id., L'origine et le nombre des prisonniers de guerre belges 1940-1945.
in
Revue Internationale d'Histoire Militaire, 1970, n° 29, p. 949-961. (R 015 + B 0565/22)
108. * Id., Les prisonniers de guerre belges en 1940-1945. Renseignements statistiques.
in
Bulletin/Centre de Recherches et d'Etudes historiques de la Seconde guerre Mondiale, n° 2, mai 1970, p. 33-36. (R 023)
109. HONORE (Jean), "Matame"
in
Le XIII B., n° 201, juillet 1970, p. 5-8. (R 026)
110. JACOBY (A.), Prisonnier de guerre ...!
in
La Belgique Militaire, 1970, n° 81, p. 33-36. (R 021)
111. LEBLANC (Albert), Noël selon St. Luc.
in
Le XIII B., n° 206, décembre 1970, p. 1-9. (R 026)

112. Id., Le prix de la liberté.
in
Le XIII B., n° 199, mai 1970, p. 4-9. (R 026)
113. + In Everberg krijgt JEAN MORET nog tranen in de ogen wanneer hij over zijn belevenissen als krijgsgevangene vertelt.
in
Ons Land, 8 mei 1970. (K 41)
114. Les dernières semaines au camp de PRENZLAU.
in
La Belgique Militaire, 1970, n° 81, p. 3-13. (R 021)
115. W. (F.), De "Spooktrein".
in
Belgische Militaire Tijdingen, 1970, n° 81, p. 37-38. (R 021)

e) terreur :

116. + LOOTENS (John), Toen de Brugse metten verbleekten... (1)
in
Vooruit, 6, 7 en 8 juli 1970. (K 38)
117. METS (Leo), Hechteniskamp 1 + 2. Brecht-Antwerpen, De Roerdomp, 1970, 8°, 159 p. (Roman) (B 0668)
118. * VANWELKENHUYZEN (Jean) en SELLESLAGH (Frans), Statistiek van de terechtstellingen.
in
Mededelingen/Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, n° 2, mei 1970, p. 18 - 33. (R 022)
119. * Id., Statistique des Belges exécutés en Belgique après condamnations.
in
Bulletin/Centre de Recherches et d'Etudes historiques de la Seconde guerre Mondiale, n° 2, mai 1970, p. 17 - 32. (R 023)

Zie tevens nr. 69.

(1) Dit artikel handelt over Van Doren, van het Veiligheidskorps van de DE VLAG.

- Dagelijks leven

120. + Dagklapper uit Knokke. Toen de bezetter in de Badstad kwam.
in
Brugsch Handelsblad, 24 december 1970. (K 40)
121. VAN DE BOUCHAUTE (Cyr.), Eeklo tijdens de Tweede Wereldoorlog. Eeklo, De Eeclonaar, 1970, 8°, ill., 72 p. (B 0682/18)

- Film, pers en propaganda

122. ° BOURET (Marcel), L'attitude de la presse belge censurée d'expression française envers l'U.R.S.S. avant et après l'invasion allemande du 22 juin 1941. Bruxelles, Ecole Royale Militaire, 1970, 4°, bibl., 96 p. offset.
123. (BOLEN, Francis), Le Belge est sorti du tombeau... (Histoire du cinéma belge, XXII)
in
Ciné Dossiers, n° 18, février 1970, p. 1-18. (R 024)
124. Id., Petite guerre des "Actualités" (Histoire du cinéma belge, XXIII)
in
Ciné Dossiers, n° 19, avril 1970, p. 1-2. (R 024)
125. Id., Encore la "Résistance" à l'écran. (Histoire du cinéma belge, XXIV)
in
Ciné Dossiers, n° 19, avril 1970, p. 3-7. (R 024)
126. * DE BENS (Els), La presse au temps de l'occupation de la Belgique (1940-1944).
in
Revue d'histoire de la Deuxième guerre Mondiale, 1970, n° 80, p. 1-28. (B 0565/25)
127. * Id., La propagande pour le travail obligatoire.
in
Cahiers d'histoire de la Seconde guerre Mondiale, 1970, 1, p. 25-31. (Traduit du Néerlandais) (R 012)
128. * Id., Propaganda rond de verplichte tewerkstelling.
in
Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1970, 1, p. 25-31. (R 017)

129. ° HOSLET (Georges), La propagande pour la mise au travail des Belges. Bruxelles, Ecole Royale Militaire, 1970, 4°, ann., bibl., 83 p. offset.
130. ° PIERARD-DESNEUX (Elizabeth), La bataille de Stalingrad. Essai d'analyse de contenu de la presse francophone bruxelloise parue pendant les événements. Bruxelles, Institut d'études sociales de l'état, 1970, 4°, bibl., cart., tabl., 116 p. offset. (B 0410)
131. ° VANNEKKE (Johny), De houding van de Belgische nederlandstalige gecensureerde pers tegenover Rusland vóór en na de Duitse invasie van 22 juni 1941. Brussel, Koninklijke Militaire School, 1970, 4°, ann., bibl., 112 p. (B 0682/17)

IV. VAN BEVRIJDING TOT DE VREDE (8 mei 1945)

a. POLITIEK

132. DE SCHRYVER (Reginald), België na de bevrijding.
in
Standaardgeschiedenis van de Tweede Wereldoorlog,
Terugblik en gevolgen, p. 105-107. (C 2)
- Epuratie
133. + BIJNENS (Dine), Kroongetuige zaait twijfel.
in
Zie-Magazine, 20 november 1970. (K 19)
134. (BOLEN, Francis), Les procès d'épuration. (Histoire du cinéma belge, XXV).
in
Ciné Dossiers, n° 19, avril 1970, p. 8-16. (R 024)
135. DE DERDE MAN, De "Logica" van een ex-auditeur. Senator W. Calewaert, reporter Cas Goossens en de Derde Man.
in
Dietsland-Europa, n° 1, 1970, p. 17-20. (K 45)
136. DILLEN (Karel), De zaak Irma Laplasse staat nog maar aan haar begin.

- in
Dietsland-Europa, n° 7, 1970, p. 3-7. (B 0682/8)
137. KOCH (H.W.), Het loon van de collaboratie.
in
Standaardgeschiedenis van de Tweede Wereldoorlog,
Terugblik en gevolgen, p. 405-411. (C 2)
138. * VAN ISACKER (Karel), De Zaak Irma Laplasse. Stukken
voor een dossier, ingeleid door K. Van Isacker. Ant-
werpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1970, 8°, 132 p.
(Mens en tijd) (B 0314)
139. WAEGEMAN (Omar), Tararara in B-klein. Mortsel, Oran-
je-Uitgaven, 1970, 8°, 156 p. (roman) (B 0672)
140. WERRIE (Paul), La Souille. Paris, Mercure de France,
1970, 8°, 293 p. (roman) (B 0521)

b. MILITAIR

- bevrijding

141. VAN DE BOUCHAUTE (Cyr.), De bevrijding van onze pol-
ders. Eeklo, De Eecloonaar, 1970, 8°, ill., 46 p. (B 068/12)

Zie tevens nr. 11.

- Ardennenoffensief

142. CAILLOUX (Lucien), Ardennes 1944. Pearl Harbour en
Europe. Liège, Chez l'auteur, Thier de la Chartreux-
se 22, (1969-1970), 8°, bibl., cart., ind., 2 vol. (B 0294)
143. + D'HOUMONT (Paul), Souvenances de "Paysan". La ba-
taille des Ardennes. Récit inédit.
in
Vers l'Avenir, 23 décembre 1969 - 4 janvier 1970. (K 21)
144. ELSTOB (Peter), Bastogne. Verviers, Gérard, 1970,
12°, bibl., cart., ill., 188 p. (L'histoire illus-
trée de la Seconde guerre Mondiale). (B 0619)

145. + GEORIS (Michel), Renée Lemaire, la petite infirmière de Bastogne.
in
L'éventail, 13 mars 1970. (K 20)
146. HEINTZ (Joss), Décembre 1944 - Janvier 1945. Dans le périmètre de Bastogne. Arlon, Presses de l'Avenir, (1970), 8°, cart., ill., tabl., 171 p. (B 0621)
147. + HEMMER (Albert), Décembre 1944. Un conte de Noël pour une famille luxembourgeoise fuyant la bataille des Ardennes.
in
Vers l'Avenir, 25 décembre 1970. (K 12)
148. + JARRETT (Robert), Un "conte de Noël" hélas authentique... Le Miracle des Ardennes en 1944.
in
La Province, 25 décembre 1970. (K 14)
149. + LEFEVRE (Jean), 80.000 obus sur La Roche : 114 victimes.
in
Le Courrier, 7 janvier 1970. (K 42)
150. + In Flamierge had landbouwer Maurice LUC zijn leven te danken aan een wonderlijke ontmoeting.
in
Ons Land, 2 januari 1970. (K 41)

Zie eveneens nr. 11.

- verder verloop van de oorlog

151. + VAN CAUWELAERT (Leo), Na de Duitse capitulatie werden Rijksministers Alfred Rosenberg en Joachim von Ribbentrop aangehouden door Belgische parachutisten.
in
Ons Land, 22 mei 1970. (K 41)

Zie eveneens nr. 11

V. NAOORLOG (1945 - 1950)

- Koningskwestie

152. CLEEREMANS (Jean), La vérité a ses droits. Le règne de Léopold III. Chapitre XXVIII - l'année 1947.
in
Le Vétérán, 1970, nos 1, p. 19-20; 2, p. 12-13; 3, p. 9-11. (R 020)
153. Id., Chapitre XXIX - l'année 1948.
in
Le Vétérán, 1970, n° 4, p. 6-7. (R 020)
- Zie eveneens nrs 32, 66, 70, 132.

VI. PERSONALIA (1)

BORGINON (Hendrik)

154. + De V.(E.), Borginon.
in
't Pallieterke, 19 november 1970. (K 39)

COLLARD (Leo)

155. + VERLEYEN (Frans) en DERIDDER (Hugo) (Interview met)
Leo Collard : We beseffen niet genoeg dat we compleet in de revolutie leven.
in
De Standaard, 4 mei 1970. (K 17)

DE MAN (Henri)

156. * CLAEYS-VAN HAEGENDOREN (Mieke), H. De Man en het nationaleiteinvraagstuk.
in
Ons Erfdeel, 1970, n° 4, p. 95-100. (R 009)

Zie eveneens nrs. 162, 163, 165.

(1) Onder deze hoofding vermelden we publicaties, die meer in het bijzonder op één persoon betrekking hebben.

ELIAS (Hendrik)

157. + DURNEZ (Gaston) (Interview met) Hendrik Elias : historicus en medespeler. "Vlaamse Beweging is de revolte van een nationaliteit".
in
De Standaard, 11 juni 1970.

(K 10)

EYSKENS (Gaston)

158. + VERLEYEN (Frans) en DERIDDER (Hugo) (Interview met) Gaston Eyskens : "Ik vraag me soms af : waar is nu mijn mooie boomgaard". "In de wetenschap teken ik een paard : in de politiek wordt dat een kameel".
in
De Standaard, 25 november 1970.

(K 32)

LANGUI (Emile)

159. FLORQUIN (Joos), Ten huize van Emile Langui.
in
FLORQUIN (Joos), Ten huize van ..., VI, p. 212-255.(1) (B 0518)

LEFEVRE (Theo)

160. + DERIDDER (Hugo) en VERLEYEN (Frans) (Interview met) Theo Lefèvre : "Het is geen ekskuus, maar wij waren de generatie die alles moest heropbouwen".
in
De Standaard, 29 april 1970. (K 32)

LEOPOLD III

161. ARONSON (Theo), De Coburgs van België. Geschiedenis van een vorstenhuis. Antwerpen, Diogenes - Amsterdam, H.J.W. Becht, 1970, 8°, bibl., ill., ind., 327 p. (Hoofdstuk over Leopold III op p. 245-302). (B 0524)

Zie eveneens nrs 33, 34, 35, 36, 37, 38, 66, 70, 132, 152 en 153.

(1) De teksten van deze BRT-TV-interviews werden gebundeld als FLORQUIN (Joos), Ten huize van ..., dl. VI, Leuven, Davidsfonds, 1970, 8°, ill., ind., 352 p.

NAESSENS (Maurits)

162. FLORQUIN (Joos), Ten huize van Maurits Naessens.
in
FLORQUIN (Joos), Ten huize van ..., VI, p. 182-211. (B 0518)

RENS (Jef)

163. FLORQUIN (Joos), Ten huize van Jef Rens.
in
FLORQUIN (Joos), Ten huize van..., VI, p. 256-303. (B 0518)

SPAAK (Paul-Henri)

164. COPPENS DE HOUTHULST (Willy), Polenri Spaak. Pour servir à l'histoire de notre décadence.
Bruxelles, D.M.N., (1970), 12°, ill., 88 p. (B 0571)
165. + DE V.(E.), P.H. Spaak.
in
't Pallieterke, 27 augustus - 29 oktober 1970. (K 29)

STRACKE (Pater D.)

166. + DE V.(E.), Pater Stracke.
in
't Pallieterke, 9-30 april 1970. (K 35)

VAN ASSCHE (Dom Modest)

167. + DE V.(E.), Modest Van Assche.
in
't Pallieterke, 5 november 1970. (K 44)

VANAUDENHOVE (Omer)

168. + DERIDDER (Hugo) en VERLEYEN (Frans) (Interview met)
Omer Vanaudenhove : De jeugd van nu zal morgen niet aan het handje van de staat willen lopen.
in
De Standaard, 9 juni 1970. (K 33)

VANDEN BOEYNANTS (Paul)

169. + VERLEYEN (Paul) en DERIDDER (Hugo) (Interview met)
Paul Vanden Boeynants : Moet de democratie zich dan altijd
aanstellen als traag, verward en besluiteloos? Dat de stad
Brussel geen stroom heeft kan je natuurlijk nooit goedma-
ken.
in
De Standaard, 6 augustus 1970.

(K 34)

VOS (Herman)

170. * CLAEYS-VAN HAEGENDOREN (Mieke), H. Vos en de Vlaamse be-
weging.
in
Ons Erfdeel, 1970, n° 3, p. 87-94.

VRANCKX (Alfons)

171. * VERLEYEN (Frans) en DERIDDER (Hugo) (Interview met)
Alfons Vranckx : Wanneer er vandaag verschil is tussen Bel-
gië en Nederland noem ik dat een succes. Ondertussen geloof
ik echt wel dat ik mijn medemensen dien.
in
De Standaard, 24-25 december 1970.

(K 17)

INDEX (1)

A

ALEXANDRE (Marcellin) 90
Anvaing 15, 27
Ardennes 8, 142, 143, 148
ARONSON (Theo) 161

B

BALIGAND (Raoul) 73, 74
BALLAND (François) 103
Bastogne 144, 145, 146
Battice 20
BERNARD (Henri) 75
BIJNENS (Dine) 133
BIKAR (A.) 7
Bois du Cazier 73, 74
BOLEN (Francis) 123, 124, 125, 134
BOLLE (Maurice) 81
Borginon (Hendrik) 154
BOURET (Marcel) 122
Breendonk 100, 101
Bronner (Jacob) 89
BUCH (Henri) 76
Buelens (R.) 99
BUETTINGHAUSEN (Joep) 42

C

CAILLOUX (Lucien) 142
Calewaert (Willy) 135
CAPELLE (Robert) 33, 35
CARLIER (Raymond) 77
CHARLES (Jean-Léon) 10, 11, 49
CLAEYS-VAN HAEGENDOREN (Mieke)
156, 170
CLEEREMANS (Jean) 12, 13, 152, 153
Collard (Léo) 155
COPPENS DE HOUTHULST (Willy) 164
COX (Cdt) 104
Crols 97
CULOT (Jean) 50, 51, 66

D

Dachau 91, 102
DAMAY (Achille) 39
DE BECKER (Raymond) 64
DE BENS (Els) 126, 127, 128
DE BRUYNE (Arthur) vs. E. DE V.
De Derde Man 135
DE FABRIBECKERS 14
DE FER (André) 91
DE JONGHE (Albert) 52, 53
DEJONGHE (Etienne) 54, 65
DELAROCHE (Patrick) 78
De Man (Hendrik) 156
DERIDDER (Hugo) 155, 158, 160, 168,
169, 171
Derousseaux (Général) 15
De Rudder (Jo) 89
DE SCHEPPER (Gustaaf) 16
DE SCHRYVER (Reginald) 132
Deslandes (Françoise) 78
DESMEDT (général) 104
DE V. (E.) (ps. DE BRUYNE, Arthur)
55, 66, 67, 154, 165, 166, 167
DEVRIENDT (Monica) 1
D'HOUMONT (Paul) 143
Diksmuide 16
DILLEN (Karel) 136
DONNET (Mike) 44
DUCARME (Bernard) 79
Dunkerque 29
DURNEZ (Gaston) 157

E

Eben-Emaal 4, 17, 18, 32
Ebensee 96
Eeklo 121
Elias (Hendrik) 157
ELSTOB (Peter) 144
Everberg 113
Eyskens (Gaston) 158

- (1) Auteursnamen werden in kapitalen gezet, in titels vermelde persoonsnamen in kleine letter, terwijl plaatsnamen onderlijnd werden.
De cijfers verwijzen steeds naar het volgnummer van de publicatie, behalve wanneer zij voorafgegaan worden door p., dan slaat de verwijzing op de bladz.

F

Falkenhausen (A. von) 55
FIEVET (Jean) 19
FISCHER (Cdt.) 20
Flamierge 147
FLORQUIN (Joos) 159, 162, 163
Flossenburg 102
FONTAINE (Jean) 81
FOSTY (Jean) 45, 46

G

GABRIEL (Jean) 105
Gantois (Z.E.H.) 65
GAUTHIER (Norbert) 104
GEORIS (Michel) 145
Goossens (Cas) 135
GUISSARD (Frédéric) 80
GUTT (Camille) p. (4), 34

H

HALKIN (Léon-E.) 35
HAUPT (Mathias Georg) 56
HAUTECLER (Georges) 106, 107, 108
HEAGY (ps. Albert JACQUET) 21
HEINTZ (Joss) 146
HEMMER (Albert) 147
HERMAN (Maurice) 92
HERMANS (Ward) 2
Hitler (Adolf) 55, 59, 68, 85
HONORE (Jean) 109
HOSLET (Georges) 129
Hulgenrode (Kasteel) 89

I

IANCHELEVICI 81

J

Jabukowicv (Nathan) 102
JACOBSEN (Hans-Adolf) 22, 23
JACQUET (Albert) vs. HEAGY
JACOBY (A.) 110

JAEGHER (Christiaan) 3, 4
JANSSSENS (Jacques) 24
JAKRETT (Robert) 148
Jospa (Hertz) 81

K

KIEBOOMS (Louis) 93, 94
Knokke 120
KOCH (H.W.) 68, 137
Kongo 48, 68

L

Langenstein 90
Langui (Emile) 159
Laplasse (Irma) 133, 136, 138
La Roche 149
LEBLANC (Albert) 111, 112
Lebrun (Jules) 82
LEFEVRE (Jean) 149
Lefèvre (Théo) 160
Leie 13
Lemaire (Renée) 145
Léopold III p. (3), p. (4), 3, 4, 33, 37,
38, 66, 70, 80, 152, 153, 161
LEVY (Paul M.G.) 95
Lichtervelde 16
LOOTENS (John) 69, 116
Louette (Marcel) 102
LOVENS (M.) 48
LUC (Maurice) 150

M

MADDENS (N.) 57
Mauthausen 102
Mechelen-sur-Meuse 7
MELANGE (Josse) 25, 26, 27, 40
MELIGNON (Roger) 83
METS (Leo) 117
Meuse 26
MEYER (Herschel) 81
MORET (Jean) 113

N

Naessens (Maurits) 162
NAVAUX (Kol.) 104

O

OLLIER (Nicole) 41

P

PAPELEUX (Léon) 58
PARON (Charles) 81
Paulus (général) 15
Peeters (François) 98
PERSOONS (E.) 57
PIERARD-DESNEUX (Elizabeth) 130
PIERLOT (Hubert) p. (4)
POULET (Robert) 66, 70
Prenzlau 114

R

Reeder (Eggert) 55
Ribbentrop (Joachim von) 151
RODRIGUS (Robert) 59
ROLAND (Walter) 71
ROSENBERG (Alfred) 151
Rothschild (Mevr.) 89
RYELANDT (Daniel) 84

S

Schaerbeek 75
SCHEINERT (David) 81
Schelde 14
SCHEPENS (Luc) 36
Scheyven (Raymond) 79
SEGERS (Carlo) 47
SELLESLAGH (Frans) 60, 61, 118, 119
Sertijn 102
Servais (Commission) p.(4)
SEVENS (L.) 96
SINNER (Louis) 28
Sint-Michiels 88
Socrate (ps. Scheyven)

SOMVILLE (Roger) 81
Spaak (Paul-Henri) 164, 165
Stalingrad 130
STEINBERG (Lucien) 85
STENGERS (Jean) 5
Stracke (Pater D.) 166
SZYSTER (Boris) 81

T

Tarin 77
TEITELBOIM (Dora) 81
TITO 48
TRUFFAUT (Georges) 29

U

UGEUX (William) 87

V

Van Assche (Dom Modest) 167
Van Audenhove (Omer) 168
VAN CAUWELAERT (Leo) 151
VAN DEN BERGHE (Jan) 3, 4
VAN DEN BERGHE (Yvan) 1
Vanden Boeynants (Paul) 169
VAN DEN BOUCHAUTE (Cyr.) 121, 141
VAN DEN WIJNGAERT (Marc) 62, 63
VAN DINGENEN (J.) 72
Van Doren (J.) 116
VAN ISACKER (Karel) 138
VANNEKKE (Johny) 131
Van Riet 102
VANWELKENHUYZEN (Jean) 8, 118, 119
VERBRAECK (Yvan) 89, 97, 98, 99,
100, 101
VERCAUTEREN (R.) 101
VERELST (André) 30
VERHOYE (Bert) 102
VERHULST (Adriaan) 6
VERLEYEN (Frans) 155, 158, 160,
168, 169, 171
VERSOU (Joseph) 81
VLAEMYNCK (Carlos H.) 88
Vos (Herman) 170

Vranckx (Alfons) 171

W

WAEGEMAN (Omar) 139

WANTY (Emile) 9, 31

WERRIE (Paul) 140

WIJNE (J.S.) 32

WILLEMSSEN (A.W.) 37

WILLEQUET (Jacques) 43

Y

YDEWALLE (Charles d') 4, 38

-- oo0oo --

ERRATA

- p. (8) II a - 11. lees deuxième i.p.v. deuxièmes
p. (9) II a - 15. lees accueille i.p.v. accueille
" a causé i.p.v. à causé
II a - 19. lees bégayant i.p.v. begayant

ADDENDUM

- p. (34) Index - V voeg Verbelen (Robert) 69 - tussen
VANWELKENHUYZEN en VERBRAECK.

-- oo0oo --

PUBLIKATIES

- BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG, nr. 1 - aug. 1970.
 * De verplichte tewerkstelling in België (1940-1944)
 M. Van den Wijngaert, E. De Bens, J. Culot.
 * Dokument : De vestiging van een burgerlijk bestuur in België en Noord Frankrijk. A. De Jonghe.
 132 p. - Prijs voor het buitenland : 4 \$ België : 160,- F
- J. GOTOVITCH : Inventaire du Fonds Lejeune.
 in 4°, offset, XVI - 94 p. Buitenland: 3 \$ België : 105,- F
- F. SELLESLAGH : De tewerkstelling van Belgische arbeidskrachten tijdens de bezetting (1940)-
(Dokumenten 1)
 in 4°, offset, 125 p. - Buitenland : 3 \$ België : 105,- F

---ooOoo---

Nog beschikbaar

- Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog.
 Brussel, 1967, 248 p. 148,- F
 La brigade spéciale de Luttre - Le convoi du 22 septembre 1941-
 Het alarm van januari 1940 in Nederland - Inventaire de la presse clandestine liégeoise - La résistance belge en 1943 vue par la Gestapo.
- Els DE BENS ; Inventaris van Belgische gecensureerde informatiepers tijdens de Tweede Wereldoorlog.
 in 4°, offset, 128 p. 120,- F
- J. DUJARDIN, L. RIJMEMANS, J. GOTOVITCH : Inventaris van de sluikpers (1940-1944) in België bewaard.
 Brussel, 1966. Offset, XXII -
 196 p. 125,- F

---ooOoo---

Te verschijnen :

- H. BALTHAZAR : Inventaris Henrik de Man.
- F. SELLESLAGH : De tewerkstelling van Belgische arbeidskrachten tijdens de bezetting (1941)- (Dokumenten 2).

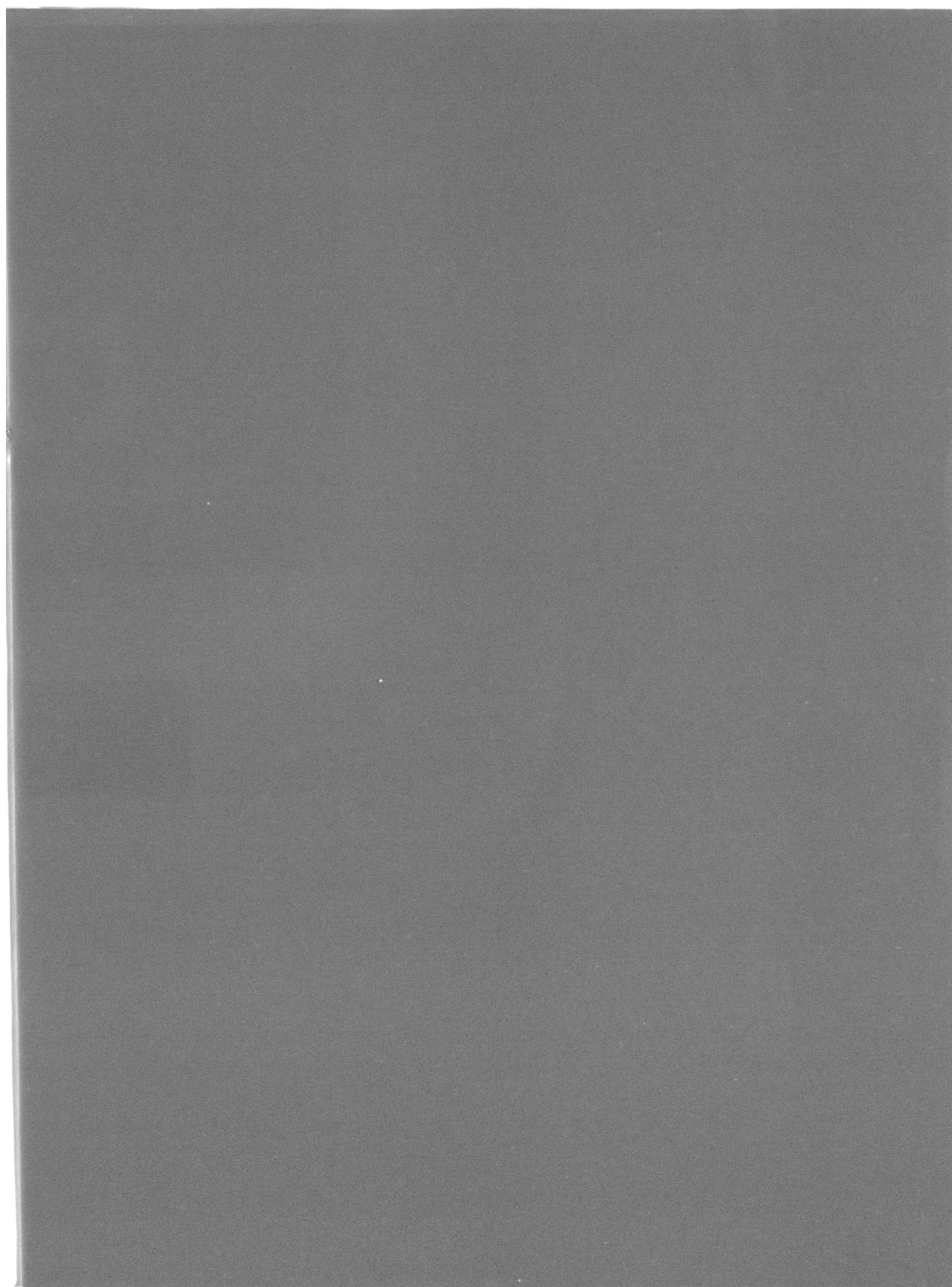
---ooOoo---

BETALING :

- hetzij door bankoverschrijving : Generale Bankmaatschappij, Brussel-rekening nr. 80.633/02 van de "Commissie van het Patrimonium van het Rijksarchief, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog,
- hetzij door postoverschrijving: nr. 2.61 van de Generale Bankmaatschappij, Brussel- voor rekening nr. 80.633/02 van de "Commissie van het Patrimonium van het Rijksarchief, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

Dit nummer van de MEDEDELINGEN werd samengesteld door de HH. Jean DUJARDIN, José GOTOVITCH, Wim MEYERS, Frans SELLESLAGH en Jean VANWELKENHUYZEN.

Voor de technische uitvoering stonden in : Mevrouw Yvette MARTENS
en de Heer Joseph DE QUICK

DIRECTEUR - VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
JEAN VANWELKENHUYZEN

PAUL VANDEN THORENLAAN 36
1160 BRUSSEL